

Sosiaalityö Kuusikon kunnissa 2005
Aikuisten sosiaalityö, sosiaaliohjaus ja toimeentulotukityö
Perussosiaalityön koko henkilöstö

29.3.2007

Kuusikon sosiaalityön asiantuntijaryhmä
Marja-Riitta Kilponen
Aila Kumpulainen

Sosiaalityö Kuusikon kunnissa 2005

Aikuisten sosiaalityö, sosiaaliohjaus ja toimeentulotukityö Perussosiaalityön koko henkilöstö

Yhteenveto.....	1
1. Johdanto.....	3
2. Aikuissosiaalityön toimintatietoja.....	3
2.1 Aikuissosiaalityön asiakasmäärät.....	3
2.2 Aikuissosiaalityön kustannukset.....	6
3. Aikuissosiaalityön henkilöstö.....	7
3.1 Aikuissosiaalityön organisaatiomuodot ja vakanssinimikkeet.....	8
3.2 Aikuissosiaalityön toimeentulotukipäätösten tekijät nimikkeittäin.....	8
3.3 Aikuissosiaalityön henkilöstön määrät.....	9
3.3.1 Aikuissosiaalityön henkilöstömääriä suhteessa väestöön.....	10
3.3.2 Aikuissosiaalityön henkilöstömääriä suhteessa asiakasmääriin.....	11
3.3.3 Aikuissosiaalityön henkilöstöresurssien laaja-alainen indeksi.....	12
3.4 Aikuissosiaalityön henkilöstörakenne sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä.....	13
3.5 Aikuissosiaalityön avoimena olevat vakanssit.....	15
3.6 Aikuissosiaalityön tyhjänä olevat vakanssit.....	15
3.7 Aikuissosiaalityön kelpoisuusehdot ja ei-kelpoisuusehdot täyttävät työntekijät.....	16
4. Koko perussosiaalityön henkilöstö.....	16
4.1 Perussosiaalityön henkilöstömäärä suhteessa väestöön ja asiakasmääriin.....	16
4.2 Perussosiaalityön henkilöstöresurssien jakautuminen lapsiperheiden ja aikuisten palveluissa.....	18
4.3 Perussosiaalityön henkilöstörakenne sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä.....	19
4.4 Perussosiaalityön henkilöstöresurssien laaja-alainen resurssi-indeksi.....	21
5. Vertailua vuoden 2003 ja 2005 perussosiaalityön henkilöstönimikkeissä ja asiakasmäärissä.....	22
TAULUKOT.....	25
KUVIOT.....	25
LIITTEET.....	26

Yhteenveto

Osaraportissa on selvitetty vuoden 2005 aikuisten palvelujen toimintatietoja ja henkilöstöresursseja.

Toimintatietojen osalta voidaan todeta, että vielä ei saada tilastollisesti kerättyä riittävän kattavasti aikuisten sosiaalityön asiakasmääriä. Vantaan selvitys päihdehuollon katkaisu- ja laitoshoidon käyttäneiden asiakkuuksista osoitti kuitenkin, että n. 80 – 90 % heistä käyttää myös avohuollon sosiaalityön palveluja.

Aikuisten palvelujen kustannusten selvittäminen on toimintatietojen puutteellisuuden vuoksi vaikeaa. Asiantuntijaryhmä keräsi tiedot toimeentulotuen, päihdehuollon laitoshoidon ja asumispalvelujen kustannuksista. Näiden eri palvelumuotojen kustannukset jakautuivat siten, että toimeentulotukeen meni noin 65 %, päihdehuoltoon 20 % ja asumispalveluihin noin 15 % niistä kustannuksista, jotka saatiin kerättyä.

Henkilöstöselvityksessä henkilöstön jakautumiseen lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin vaikuttaa se, missä kunnan organisaatioyksikössä hoidetaan lapsiperheiden toimeentulotukipäätökset. Tampereella ja Turussa palvelu annetaan pääsääntöisesti lapsiperheiden palveluissa, mikä näkyy palvelumuodon henkilöstömäärissä. Kolmesta kunnasta saatiin selville toimeentulotukipäätösten allekirjoittajat vakansseittain. Helsingissä ja Turussa etuuskäsittelijät tekevät suurimman osan toimeentulotukipäätöksistä, mutta Vantaalla päätösten tekijänä on useimmiten sosiaalityöntekijä.

Henkilöstörakenteen osalta voidaan todeta, että jos sekä sosiaaliohjaajien että etuuskäsittelijöiden yhteismäärää vertaa sosiaalityöntekijöiden määrään, niin henkilöstörakenne muistuttaa lapsiperheiden vastaavaa. Kuusikon keskiarvona on, että yhtä sosiaalityöntekijää kohden on 1,2 muuta toimeentulotukityötä tekevää työntekijää.

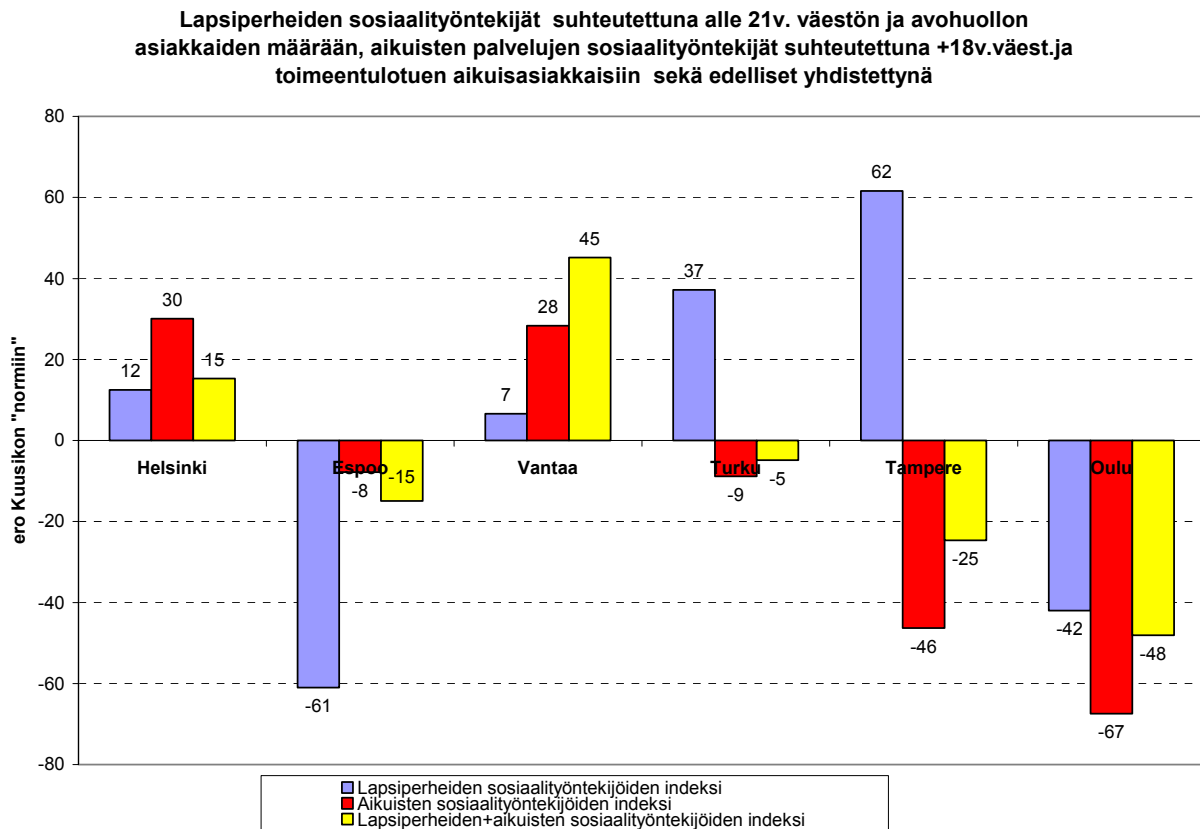
Kolmannes sosiaalityöntekijöistä oli ilman kelpoisuutta. Aikuisten palveluissa oli enemmän kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä kuin lapsiperheiden palveluissa, jossa palveluissa luku oli 40 %. Kelpoisuusehdot täyttävien sosiaalityöntekijöiden pula keskittyi selkeästi pääkaupunkiseudulle, jossa pahin tilanne oli Vantaalla, missä 63 % sosiaalityöntekijöistä oli ilman kelpoisuutta. Helsingissä ja Espoossakin yli kolmannes sosiaalityöntekijöistä ei ollut päteviä.

Henkilöstöresursseja tarkasteltaessa huomattiin, että työntekijämäärien vertaaminen väestömäärään (yli 18-vuotiaat) ei ole riittävän laaja-alainen, vaan resursseja vertailtaessa tulee huomioida myös asiakasmäärät. Espoon sosiaalityöntekijöiden henkilöstömäärä on alhaisempi kuin Kuusikon keskiarvo, jos suhdelukuna käytetään 2000 asukasta, mutta jos suhdelukuna ovat asiakasmäärät, niin Espoon suhdeluku on parempi kuin Kuusikon keskiarvo.

Laajennettu aikuissosiaalityön indeksi osoittaa, että se mittaa paremmin resursseja kuin pelkästään asukaslukuun suhteutettu henkilöstömäärä. Muissa kunnissa ero ei ollut merkittävä, mutta Espoon luvut muuttuvat sen mukaan, käytetäänkö sosiaalityön resurssien vertailulukuna asukaslukua vai asiakasmääriä. Espoon henkilöstöresurssit suhteutettuna asukaslukuun olivat alle Kuusikon keskiarvon. Kun sosiaalityön

henkilöstöresursseja verrattiin asiakasmääriin, niin Espoossa oli Kuusikon keskiarvoa vähemmän asiakkaita.

Laajennetussa resurssi-indeksissä vertailulukuna käytetään sekä asukaslukua että asiakasmääriä. Allaolevassa kuviossa on kolme eri laaja-alaista indeksiä eli lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, aikuisten palvelujen sosiaalityöntekijöiden ja näiden molempien toiminta-alueiden yhdistetty laaja-alainen henkilöstöresurssivertailu.

Oulussa oli vähiten sosiaalityöntekijöitä kaikilla resurssi-indekseillä mitaten. Myös Espoon indeksit olivat kaikilla mittareilla alle Kuusikon tavoitetason. Espoon indekseihin vaikuttaa kuitenkin painottavasti asukasluku, koska pelkässä asiakasmääräindeksissä sen resurssit eivät olleet alle Kuusikon keskiarvon. Helsingissä ja Vantaalla kaikki indeksit olivat yli Kuusikon tavoitetason. Turussa ja Tampereella lapsiperheiden palvelujen resurssi-indeksi oli yli Kuusikon keskiarvon, mutta eivät muut.

Vertailu 2003 ja 2005

Perussosiaalityön sosiaalityöntekijöiden asiakaskuormitus on toisaalta tasoittunut Kuusikon kuntien välillä ja toisaalta asiakaskuormitus on keskimäärin hieman kasvanut kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Asiakaskuormituksen lisääntyminen johtunee enimmäkseen henkilöstörakenteen muutoksista, koska vaikka lastensuojeluasiakkaiden määrät ovatkin lisääntyneet, niin ovat myös toimeentulotukiasiakkaiden määrät vähentyneet kahden tarkasteluvuoden välillä.

Oulua lukuun ottamatta henkilöstömäärä oli lisääntynyt kaikissa muissa kunnissa vuodesta 2003 vuoteen 2005.

1. Johdanto

Tämä raporttiosuus on jatkoa joulukuussa Kuusikko kuntien kotisivuilla julkaistulle lapsiperheiden avohuollon sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen raportille. Raporteissa on käsitelty vuoden 2005 toiminta- ja henkilöstötietoja. Vuonna 2003 tehdyssä ensimmäisessä selvityksessä lapsiperheiden ja aikuisten tilastolliset tiedot kerättiin yhteen. Näissä kahdessa osaraportissa sosiaalityön asiantuntijaryhmä keskittyi selvittämään, miten näitä kahta organisaatiomuotoa voitaisiin tarkastella erillisinä.

Tämän hetkisen työskentelyn perusteella vaikuttaa siltä, että kuntien organisointimuotojen erilaisuuden vuoksi, on paras verrata aikuisten ja lapsiperheiden palvelujen yhdistettyjä henkilöstöresursseja, koska niitä ei voi kaikissa kunnissa vielä erottaa. Vertailua hankaloittaa kuitenkin asiakkuuden määrittely eli miten lastensuojelun asiakkaita eli lapsia ja aikuistyön perhemääriä verrataan toisiinsa. Myös toimeentulokiperheiden ja lastensuojeluperheiden samanaikainen asiakkuus näkyy päällekkäisyytenä. Organisoitieroista havainnollisemmin raportissa Sosiaalityö Kuusikon kunnissa 2005, Lapsiperheiden avohuollon sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, liite 1 (<http://www.kuusikkokunnat.fi/?id=A3D7C16E-C3104CB1AF5A-0C1882EEF893>).

Aikuisten palvelujen osalta työ jäi vielä kesken ja asiantuntijaryhmä paneutuu työhön tarkemmin vuoden 2006 toimintatietojen keruussa.

Tässä osuudessa on tarkasteltu sekä aikuisten palvelujen toimintatietoja ja henkilöstöresursseja että perussosiaalityön henkilöstöresursseja. Perussosiaalityöhön on huomioitu sosiaalityön asiantuntijaryhmän käsitelmäärittelyin lapsiperheiden ja aikuisten palvelut. Tietyiltä osin raportissa on vertailtu tietoja vuoden 2003 toiminta- ja henkilöstötietoihin.

2. Aikuissosiaalityön toimintatietoja

Aikuissosiaalityöstä erillisenä toimintana kerättiin ensimmäistä kertaa toimintatietoja, joten työ keskittyi selvittämään, mitä tietoja on mahdollista saada kuntien tilastojärjestelmistä. Tähän raporttiin on otettu mukaan asiakaskuormitukset kuntien henkilöstöresursseilla ja tiettyjen palvelujen kustannusvertailua.

2.1 Aikuissosiaalityön asiakasmäärät

Aikuissosiaalityön asiakkaiden suurimmat ryhmät ovat toimeentulotukea sekä päihdehuollon palveluja ja asumispalveluja eri syistä tarvitsevat asiakkaat. Tarkastelusta on jätetty ulkopuolelle vanhus- ja vammaispalvelujen asiakkaat.

Toimeentulotuen asiakasmäärät saadaan selville tehtyjen toimeentulotukipäätösten mukaan. Päihdehuollon asiakkaista saadaan selville vain erityispalveluja käyttävien asiakkaiden määrä. Näitä ovat A-klinikalla käynnit sekä asumis- ja laitoshoidon palveluja käyttävät. Niiden asiakkaiden määriä, jotka ovat avohuollon sosiaalityön

asiakkaita päihdeongelmien vuoksi, ei saada selville. Vantaalla ja Espoossa on tehty selvitykset päihdehuollon katkaisu- ja laitoshoidon palveluja käyttävistä asiakkaista. Selvitykset osoittivat, että noin 80 – 90 % päihdehuollon asiakkaista oli myös aikuissosiaalityön asiakkaana.

Aikuissosiaalityön asiakkaiden määrää on tällä hetkellä vaikea arvioida. Turku saa asiakkuudet selville asiakassuunnitelmien lukumäärän perusteella. Vuonna 2007 Oulu saa tietojärjestelmistään aikuissosiaalityön asiakkaat kertaalleen. Koska aikuissosiaalityön asiakkaat saavat yleensä useita eri palveluja vuoden aikana, niin eri palveluja käyttävien asiakkaiden määriä ei voi laskea yhteen.

Kunnissa ei tehdä järjestelmällistä seuranta sosiaalipalvelujen neuvonta- ja ohjauspalveluja käyttävien asiakkaiden määristä.

Sosiaalityön ryhmä kokosi tietoja eräistä päihdehuollon palveluista ja eri asiakasryhmien käyttämistä asumispalveluista sekä asunnottomista. Tietoja ei saatu kokoon kattavasti, mutta taulukossa 1 on esitetty ne asiakastiedot, jotka kunnat saivat koottua.

Taulukko 1. Eri palvelumuotojen asiakasmääriä aikuisten palveluissa

Toimeentulotuen asiakkaat 2005	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu*	Kuusikko
HENKILÖT Ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita	51 251	14 414	17 979	17 145	19 358
Aikuiset(Yksinäiset+yksihoitajat+parit*2)	42 280	9 920	12 139	13 083	14 655	8 620	100 697
*Oulu arvio							
Päihdehuollon palvelujen asiakastietoja 2005							
A-klinikat ja nuorisoseinät	8 201	1 512	1 671	1 061	2 735	1 410	16 590
Asumispalvelut	628	239	321	529	455	207	2 379
Laitoshoido(katkaisu- ja kuntoutushoido)	2 480	1 531	855	628	926	437	6 857
Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen asiakastietoja 2005*							
Asiakkaat tuki- ja palveluasunnoissa	1 441	172	194	244	287	151	2 489
Asunnottomien asumis ja laitospalvelujen asiakastietoja 2005***							
Kunnan tilastoimat asunnottomat	0	..	564	248	299	104	1 215
ARAN tilastossa asunnottomia 11/2005	3 095	393	470	338	522	121	4 939

*Tampere: Mukana Sopimusvuoren asumisyks.+ muiden kunt.kotien asukkaat.

** Sisältää Vantaan luokittelemattomat asumispalvelut, 94 asiakasta.

**Tampere: Ensisuoja ja Palhoniemen huoltokodissa asuneet. Turku: Sillankorvan asiakkaat. Oulu: Kenttätie+tukiasunnot

Toimeentulotuki

Toimeentulotuen aikuisasiakkaita oli Kuusikon kunnissa vuonna 2005 runsaat 100 000 henkilöä. Toimeentulotukea saaneiden henkilöiden määrät laskevat kaikissa kunnissa, vrt. Kuusikon toimeentulotuen ryhmän raportti. (www.kuusikkokunnat.fi).

Toimeentulotukilaissa tapahtui paljon muutoksia vuonna 2006 ja nähtäväksi jää, miten ne vaikuttavat asiakasmääriin.

Toimeentulotuen asiakkaat saavat palveluja eri henkilöstöryhmiltä: sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat, etuuskäsittelijät ja maksatushenkilöstö.

Päihdehuolto

Päihdehuollon avopalveluja sai vajaat 20 000 henkilöä ja laitospalveluja vajaat 7 000 henkilöä vuonna 2005.

Päihdehuollon palveluissa on henkilöstöä avo- ja laitoshoidossa sekä asumispalveluissa. Sosiaalityöntekijät tekevät pääosin päätökset laitoshoidon myöntämisestä. Kunnittain vaihtelee, kuka tekee maksupäätöksen asiakkaan omavastuuosuudesta. Toisilla kunnilla päihdehuollon päätöksiä tekevät työntekijät eivät ole mukana henkilöstömäärissä, koska he eivät kuulu perussosiaalityön henkilöstöön.

Asumispalvelut

Päihdehuollon asumispalveluissa oli asiakkaina 2 600 henkilöä ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa runsaat 2 200 asiakasta. *Mielenterveyskuntoutujien* asumispalvelut maksetaan joko sosiaalitoimen tai terveydenhuollon budjetista. Helsinki, Vantaa ja Turku ovat sisällyttäneet mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut ja henkilöstön sosiaalitoimen budjettiin, kun taas Oulussa, Espoossa ja Tampereella nämä kustannukset ja resurssit olivat terveydenhuollon puolella vuonna 2005. Mielenterveyspalvelujen henkilöstö ei ole mukana henkilöstömäärissä, jos henkilöstö kuuluu terveydenhuollon henkilöstöön.

MIELENTERVEYSKUNTOUTUJIIEN ASUMISPALVELUJEN RESURSSIEN KOHDENTUMINEN HALLINNOLLISESTI KUUSIKKO KUNNISSA VUONNA 2005

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU
Asiakkaat	sosiaalitoimi	mielenterv.palv.	sosiaalitoimi	sosiaalitoimi	terveystoimi	mielenterv.palv.
Kustannukset	sosiaalitoimi	mielenterv.palv.	sosiaalitoimi	sosiaalitoimi	terveystoimi	mielenterv.palv.
Henkilöstö	sosiaalitoimi	mielenterv.palv.	sosiaalitoimi	sosiaalitoimi	terveystoimi	mielenterv.palv.

Kaikissa kunnissa asumispalveluja ei luokitella ja nimetä tarkasti tietyn asiakasryhmän käyttöön vaan puhutaan yleisemmin asumispalveluista. *Jatkossa asumispalveluja kannattaa tarkastella yhtenä kokonaisuutena riippumatta siitä, miten palvelut on nimetty.*

Asunnottomat

Asunnottomia arvioitiin Kuusikon kunnissa olevan vajaat 5 000. Kuntien tilastoimat asunnottomien määrät ovat hieman pienemmät kuin ARA:lle ilmoitetussa tilastossa. Siihen tilastoon määritellään asunnottomiksi esim. toisten kotona asuvat, mutta kunta ei välttämättä itse määrittele asunnottomuutta näin laajasti.

Kunnan tilastoimien asunnottomien määrän perustelut vaihtelevat kunnittain – organisaatiomuodoista lähtien. Vantaa ei esim. katso asunnottomiksi henkilöitä, joilla on kunnan kanssa välivuokraussopimus. Helsingissä taas nämä asukkaat lasketaan asunnottomien palveluyksikön asiakkuuden mukaisesti asunnottomien palveluasumisen asiakkaiksi.

Asunnottomat ihmiset ottavat usein yhteyttä kunnan sosiaalityöntekijään, siinä vaiheessa, kun asunnon saanti ei kunnan asuntotuotannon kautta onnistu. Yhden henkilön tai koko perheen asunnottomuus on kriisitilanne, johon joudutaan

sosiaalityössä reagoimaan nopeasti. Sosiaalityöntekijän antamat palvelut ovat asunnottoman viimesijainen turvaverkko yhteiskunnassamme. Asuntotuotannon monimuotoinen kehittäminen ja tukipalvelujen tuominen osaksi asumista, antaa sosiaalityölle paremmat mahdollisuudet auttaa ihmisiä asunnottomuudessa.

2.2 Aikuissosiaalityön kustannukset

Asiantuntijaryhmä halusi selvittää, mitä kustannuksia aikuissosiaalityöstä on saatavissa. Kustannustiedot ovat toimeentulotuen kustannuksia lukuun ottamatta suuntaa-antavia, sillä esim. päihdehuollosta puuttuu jonkin verran erikseen nimeämättömien palvelujen kustannuksia ja osa kustannuksista on arvioitu keskimääräisten suoritekustannusten avulla.

Aikuissosiaalityön toimeentulotuen, päihdehuollon eräiden palvelujen ja eri ryhmien asumispalvelujen kustannukset olivat noin 270 miljoonaa euroa vuonna 2005.

Taulukko 2. Aikuisten palvelujen kustannuksia vuonna 2005

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Toimeentulotuen kustannukset ilman pakol+paluumuuttajia 2005	73,7	21,7	25,5	18,9	21,9	12,0	173,7
Sosiaalitoimen** päihdehuollon kustannukset 2005	23,7	6,7	6,8	6,6	7,0	3,4	54,2
Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen kustannukset 2005	9,6	3,5	4,1	4,1	3,6	2,8	27,6
Asunnottomien kustannukset 2005*	11,0	1,4	2,5	0,6	1,7	0,4	17,6
Edellä mainitut palvelut yhteensä	118,0	33,3	38,8	30,2	34,3	18,6	273,2

* Sisältää Vantaan luokittelemattomat asumispalvelut 2,2 milj.eur.

Espoon ja Oulun kustannukset laskettu keskim. kustannukset*Aran asiakasmäärä.

** Kustannukset A-klinikasta, nuorisoasemasta, asumispalveluista sekä katkaisu- ja kuntoutushoidosta.

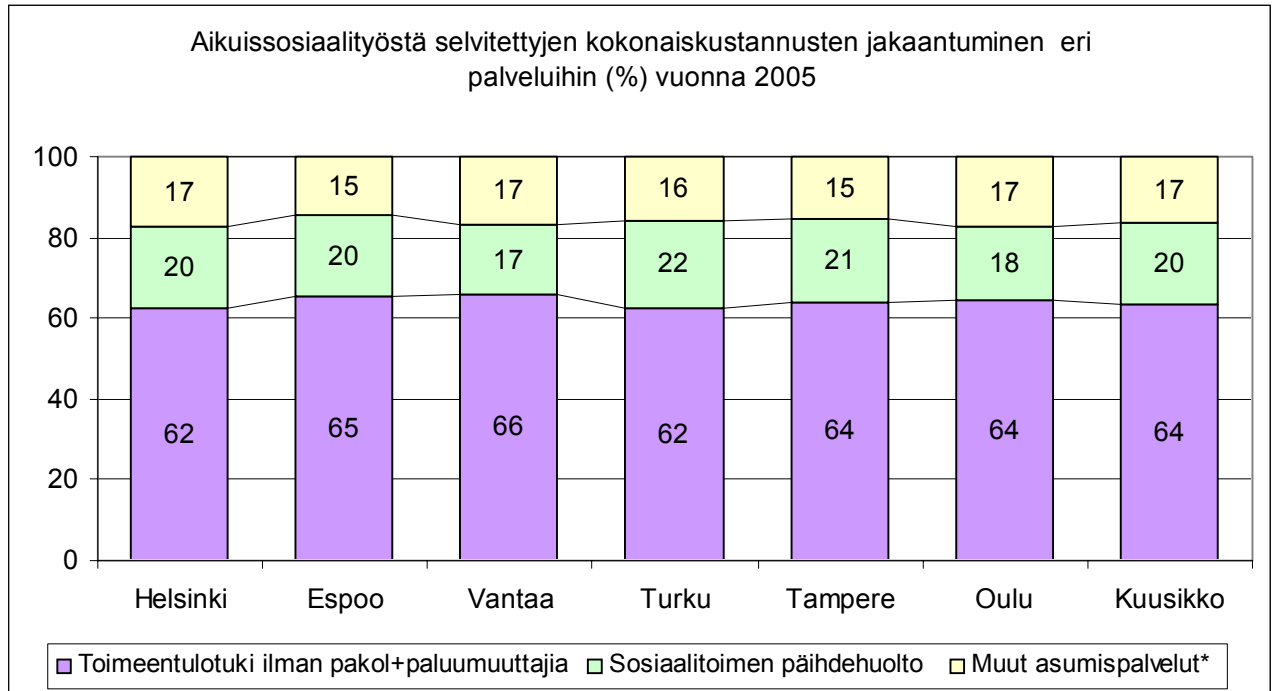
Alempana, kuviossa 1 on tarkasteltu, miten aikuissosiaalityön kustannukset kunnissa jakautuvat eri palveluihin.

Toimeentulotuen kustannukset (ilman pakolaisia ja paluumuuttajia) olivat aikuissosiaalityöstä tarkasteltujen asiakasryhmien palveluihin käytetystä summasta 64 %. *Seuraavalla tarkastelukierroksella (vuoden 2006 toimintatiedot) selvitetään, saadaanko kunnista paremmin vertailukelpoisia tietoja.*

Päihdehuollon kustannusten osuus oli Kuusikon keskiarvona 20 %. Kunnittain päihdehuollon kustannusten osuus tarkastelluista kustannuksista vaihteli 17- 22 %. *Vaihtelua voi pitää merkittävänä, mutta mahdolliset syyt voidaan ottaa tarkasteluun vasta seuraavalla tarkastelukierroksella.*

Asumispalvelujen kustannusten osuus oli Kuusikon kunnissa vajaat 17 % (mielenterveyskuntoutujat, asunnottomat ja luokittelemattomat).

Kuvio 1. Aikuissosiaalityön kustannusten jakautuminen eri palveluihin

* mielenterveyskuntoutujien, asunnottomien ja luokittelemattomat asumispalvelut (Taulukosta : 21.2.07 Aikuisten palvelujen toimintatiedot 2005.xls)

Sosiaalityön asiantuntijaryhmä korostaa, etteivät mielenterveyskuntoutujat ole sama asia kuin mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen asiakkaat. Mielenterveyskuntoutujia on sosiaalitoimen asiakkaina enemmän kuin asumispalvelujen asiakkaita, mutta tilastoja ei ole saatavissa, koska mielenterveysongelmista ei saa kerätä tilastoja.

3. Aikuissosiaalityön henkilöstö

Aikuisten palvelujen henkilöstöstä kerättiin tietoja sosiaalityön, sosiaaliohjauksen, etuuskäsittelyn ja maksatushenkilöstön määristä. Henkilöstömäärä on laskettu kunnan vakanssimäärien mukaan vaikka tässä raportissa puhutaankin henkilöstömääristä. Kuusikon kunnista kerättiin aikuisten sosiaalityön, sosiaaliohjauksen ja toimeentulotukityön vakanssimäärät 30.11.2005 tilanteesta. Sosiaalityön henkilöstöön kuuluvat johtavat sosiaalityöntekijät, erityissosiaalityöntekijät ja sosiaalityöntekijät. Sosiaaliohjauksen henkilöstöön kuuluvat sosiaaliohjaajat ja ohjaajat. Toimeentulotuen henkilöstöön kuuluvat etuuskäsittelijät ja maksatushenkilöstö. Toimeentulotuen henkilöstö on rajattu tässä kapeaksi, koska tosiasiasa sekä sosiaalityön että sosiaaliohjauksen henkilöstö tekee myös toimeentulotukipäätöksiä. Koko aikuissosiaalityön henkilöstö sisältää kaikki em. henkilöstöryhmät.

Henkilöstövakanssien keräämisen käsitelmäärittelyt löytyvät liitteestä 2. Henkilöstöluvut perustuvat kuntien keskitetyn henkilöstöyksikköjen antamiin tietoihin.

3.1 Aikuissosiaalityön organisaatiomuodot ja vakanssinimikkeet

Kuten lapsiperheiden palveluja selvittäessä kävi ilmi, niin toimeentulotukipalvelujen organisointi eroaa eniten eri kuntien välillä. Ero näkyy nimenomaan lapsiperheiden palveluissa. Ilman alaikäisiä lapsia elävien talouksien toimeentulotuki on järjestetty kaikissa kunnissa aikuisten palveluissa, mutta osassa kuntia myös lapsiperheiden toimeentulotukipalvelut on järjestetty aikuisten palveluissa.

Päihdehuollon päätöksiä tekevä sosiaalityön henkilöstö on muilla kaupungeilla mukana aikuissosiaalityön henkilöstössä paitsi Oululla, jossa päihdehuollon päätökset tehdään eri yksikössä. Kuitenkin myös Oulussa päihdehuollon asiakkaiden sosiaalityö tehdään alueellisessa sosiaalityössä ja tämä henkilöstömäärä on mukana vertailussa. Espoon henkilöstö on mukana henkilöstömäärässä, vaikka päihdehuollon kuntaosuuspäätökset tehdään eri terveystalouksien palveluihin kuuluvassa yksikössä.

Maksatushenkilöstön määrä vaihtelee suuresti kunnittain. Turussa ja Tampereella ei ole ollenkaan tällaista henkilöstöä. Myös Espoon pieni määrä erottuu kuntien joukosta. Selittävänä tekijänä on, että etuuskäsittelijät Espoossa maksavat asiakkaiden toimeentulotuen asiakkaiden pankkitilille ja maksavat asiakkaiden päätöksiin liittyvät laskut. Myös sosiaalityöntekijät voivat maksaa asiakkaiden toimeentulotuen ja laskut Espoossa. Ostolaskut maksusitoumuksilla on keskitetty Espoossa yhteen yksikköön.

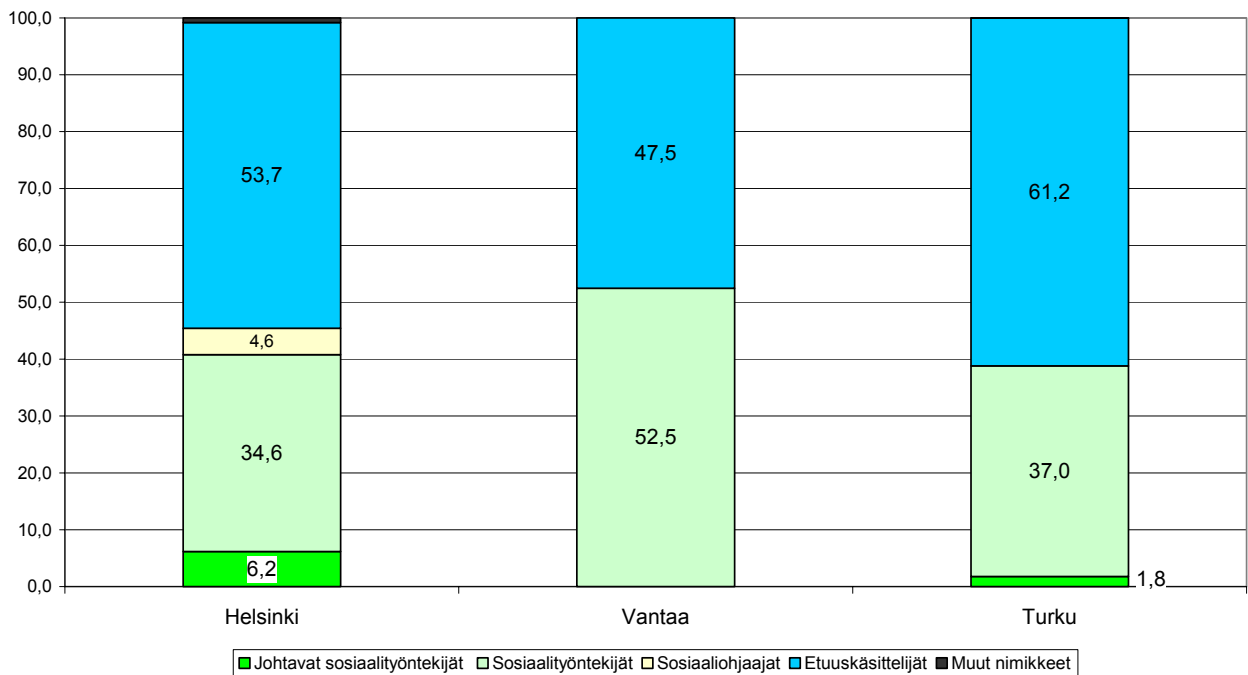
Seuraavalla tarkastelukierroksella käydään tarkemmin läpi, miten kunnissa hoidetaan toimeentulotukipäätösten maksatus ja esim. maksusitoumusten toimittaminen.

3.2 Aikuissosiaalityön toimeentulotukipäätösten tekijät nimikkeittäin

Asiantuntijaryhmä halusi selvittää, miten kunnissa eroaa se, mikä henkilöstöryhmä tekee toimeentulotukipäätöksiä. Päätäjien perusteella nähdään, onko kunnissa eroja toimeentulotukipäätöksiä tekevien työntekijöiden henkilöstörakenteessa ja delegoinnissa. Kaikissa kunnissa on tavoitteena lisätä etuuskäsittelijöiden työtä ja vähentää toimeentulotukityötä sosiaalityöntekijöiltä. Selvityksessä ei erotettu normipäätöksiä, lisäosana myönnettyä toimeentulotukea tai harkinnanvaraisia päätöksiä toisistaan.

Kuvio 2. Toimeentulotukipäätösten tekijät nimikkeittäin jaoteltuna

Osuus(%) toimeentulotuen päätöksistä päätöksentekijän nimikkeen mukaisesti jaettuna Helsingissä, Vantaalla ja Turussa vuonna 2005

Tietojen saaminen tilastojärjestelmästä ei ollut helppoa ja vain kolme kuntaa sai ne. Sekä Helsingissä että Turussa etuuskäsittelijät tekevät suurimman osan päätöksistä. Vantaa on poikkeus, koska siellä sosiaalityöntekijät tekevät edelleen yli puolet toimeentulotuen päätöksistä. Helsinki on ottanut sosiaaliohjaajia toimeentulotukityöhön ja delegoinut heille päätösvoimaa.

Turussa on merkillepantavaa, että vaikka heillä on sosiaalityöntekijöitä ja etuuskäsittelijöitä yhtä paljon, niin etuuskäsittelijät tekevät huomattavasti enemmän toimeentulotukipäätöksiä (ks. taulukko 3).

Seuraavalla tarkastelukierroksella kerätään samat tiedot ja verrataan, näkykö henkilöstörakenteessa ja päätösmäärissä eroja.

3.3 Aikuissosiaalityön henkilöstön määrät

Kuusikon kunnissa oli marraskuussa 2005 sosiaalityöntekijän pätevyyttä vaativia aikuissosiaalityön vakansseja yhteensä 347 (= sosiaalityön henkilöstö) ja sosiaaliohjauksen vakansseja 117. Etuuskäsittelijöiden vakansseja oli 233 ja maksatushenkilöstöä 89.

Taulukko 3. Kuusikko kuntien aikuissosiaalityön henkilöstömääriä 30.11.2005

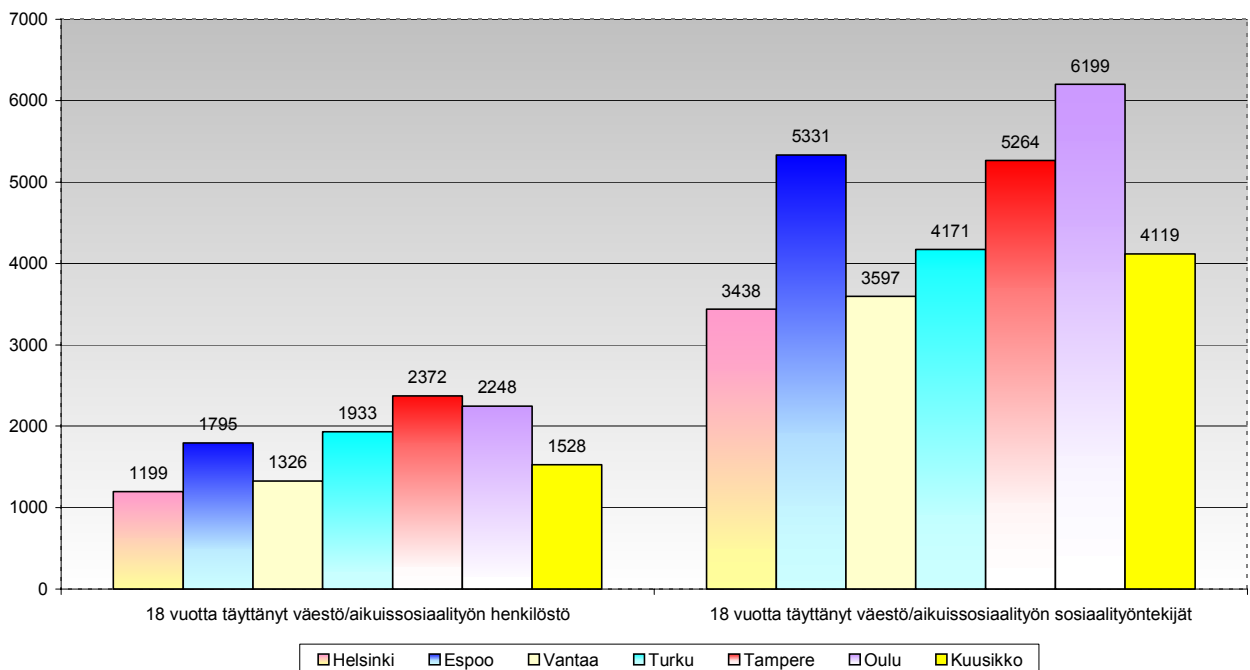
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Johtavat sosiaalityöntekijät	29	8	7	4,5	4	3	55,5
Sosiaalityöntekijät	135	33	40	35	32	16,5	291,5
Sosiaalityöntekijän pätevyyttä edellyttävät nimikeet yhteensä	164	41	47	39,5	36	19,5	347
Sosiaaliohjaajat, ohjaajat, asumisohjaajat	81	8	9	0	2	11	111
muut vastaavat nimikkeet	0	0	5	0	0	0	5
Sosiaaliohjaajat ja vastaavat yhteensä	81	9	14	0	2	11	117
Etuuskäsittelijät	77	44	30,5	36	33	12	232,5
Maksatushenkilöstö	65	4	17	0	0	3	89
Etuuskäsittelijät ja maksatus yhteensä	142	48	48	36	33	15	322
Aikuissosiaalityö työntekijät yhteensä	387	98	109	76	71	46	786

3.3.1 Aikuissosiaalityön henkilöstömääriä suhteessa väestöön

Henkilöstömääriä verrattiin myös suhteessa kunnan täysi-ikäisten väestömäärään, koska tästä kohderyhmästä tulevat asiakkaat aikuisten palveluihin.

Kuvio 3. 18 vuotta täyttäneen väestön määrä 1.1.2006 suhteutettuna aikuissosiaalityön koko henkilöstömäärään ja sosiaalityöntekijöiden määrään marraskuussa 2005.

18-vuotta täyttänyt väestö(1.1.06) suhteutettuna aikuissosiaalityön henkilöstöön ja sosiaalityöntekijöiden määrään 11/ 2005

(Taulukosta tt-tuen tiedot suhteutus aikuissosiaalityön henkilöstöön 2005.xls)

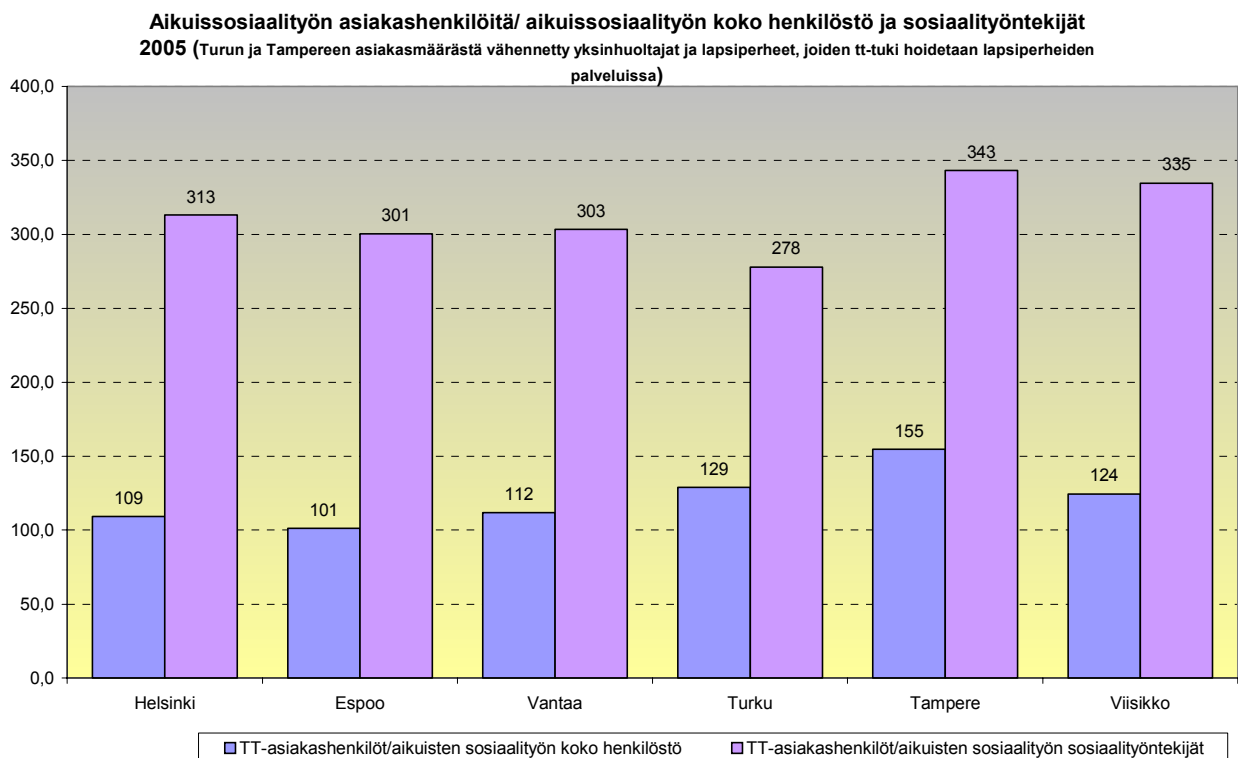
Pylväiden väliset erot vastaavat muuten toisiaan paitsi Oululla, jossa sosiaalityöntekijöiden asiakaspaine on suurempi kuin koko aikuissosiaalityön henkilöstöön verratessa.

3.3.2 Aikuissosiaalityön henkilöstömääriä suhteessa asiakasmääriin

Seuraavaksi tarkasteltiin henkilöstömääriä suhteessa toimeentulotuen asiakasmääriin. Asiakasmäärä laskettiin seuraavan kaavan mukaisesti: yksinäiset toimeentulotuen saajat + yksinhuoltajat + paritx2. Toimeentulotukiperheissä osallisena olevia lapsia ei huomioida asiakasmäärissä.

Turun ja Tampereen asiakasmääristä on vähennetty pois yksinhuoltajien ja 2-huoltajan lapsiperheet, koska heidän toimeentulotukensa hoidetaan lapsiperheiden palveluissa. Oulusta ei ollut vielä tietoja saatavissa vuodelta 2005, joten vertailulukuna käytetään Viisikko kuntien keskiarvoa.

Kuvio 4. Toimeentulotuen asiakasmäärät suhteutettuna aikuissosiaalityön koko henkilöstömäärään ja sosiaalityöntekijöiden määrään marraskuussa 2005.

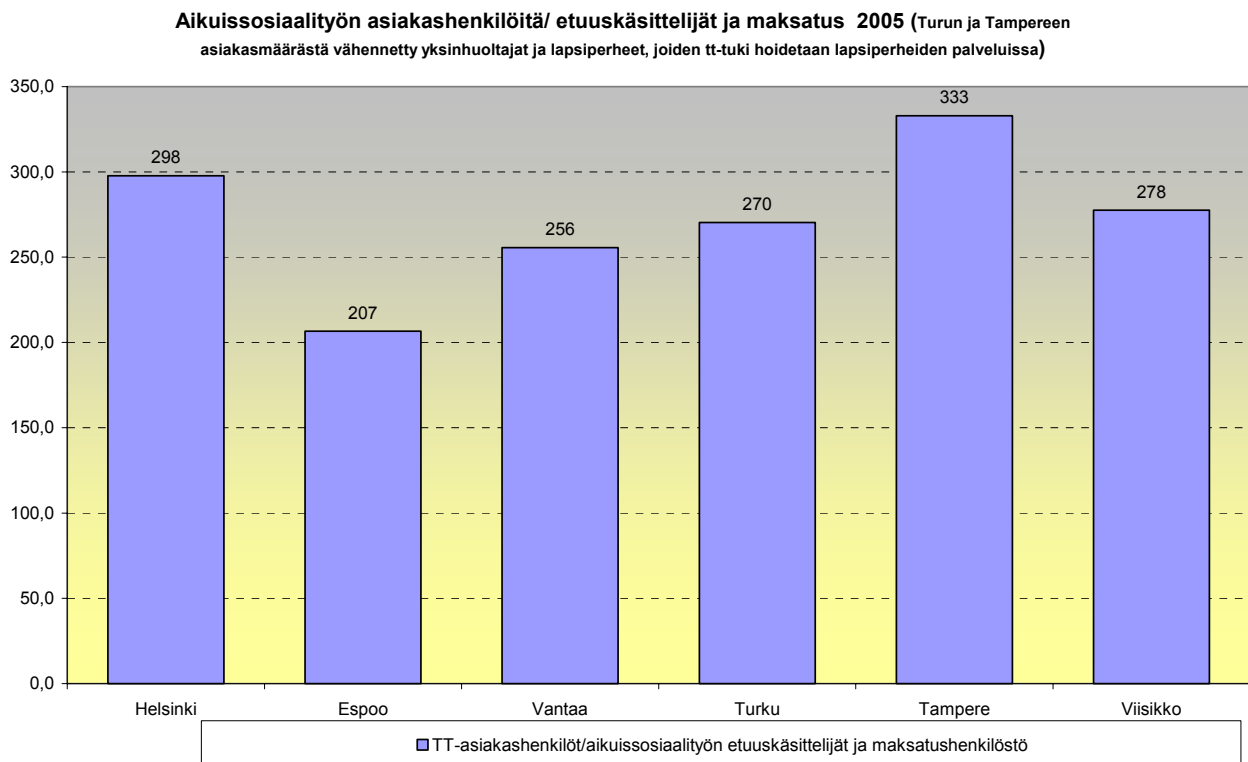

Ainoastaan Turun pylväät poikkeavat verrattuna muiden kuntien pylväspareihin. Turussa on suhteessa koko henkilöstöön enemmän sosiaalityöntekijöitä kuin muissa kunnissa.

Tulee kuitenkin huomata, etteivät sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ole pelkästään heidän, vaan samojen asiakkaiden kanssa voivat työskennellä myös esim. etuuskäsittelijät ja sosiaaliohjaajat.

Kuntien henkilöstön asiakasmääriä haluttiin tarkastella myös suhteessa toimeentulotuen henkilöstöön eli etuuskäsittelijöiden ja maksatushenkilöstön määriin. Seuraavalla tarkastelukierroksella verrataan tarkemmin kuntien toimeentulotuen maksatuskäytäntöjä. Maksatukseen liittyvät työtehtävät ovat laajat ja niiden hallinnollinen järjestäminen on merkittävä tekijä kunnan henkilöstöresursseissa.

Kuvio 5. Toimeentulotuen asiakasmäärät suhteutettuna aikuissosiaalityön etuuskäsittelijöiden ja maksatushenkilöstön määriin marraskuussa 2005.

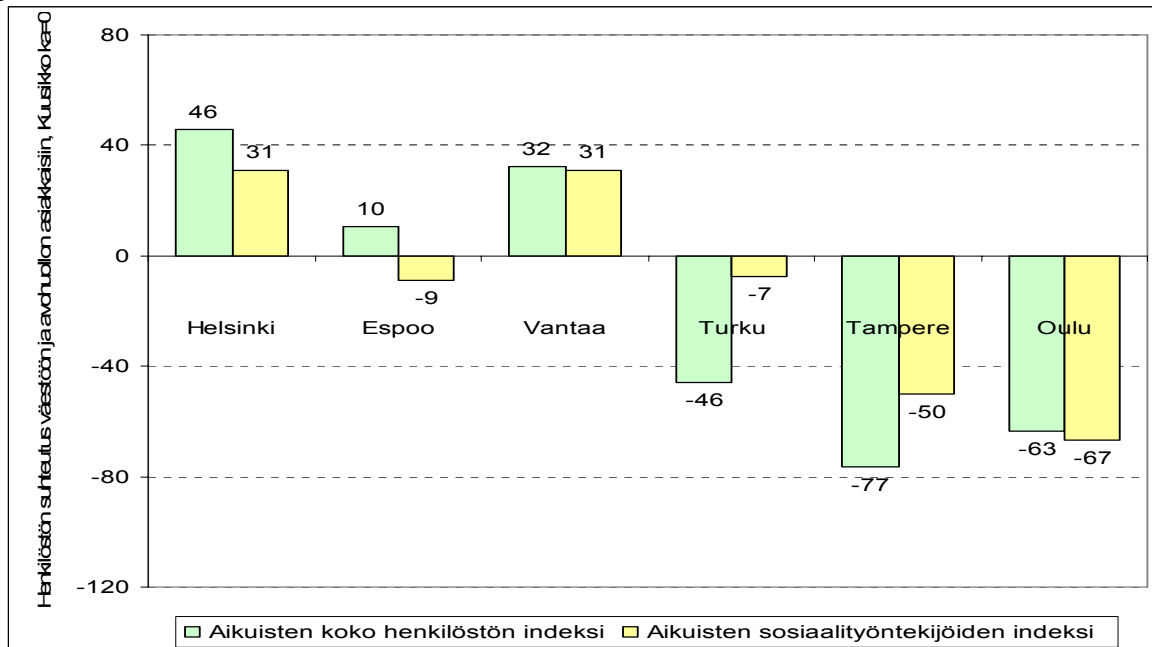
Vaikka Espoolla onkin vähän maksatushenkilöstöä, niin on kunnan matala pylväs osoituksena myös siitä, että etuuskäsittelijöitä on muita kuntia enemmän toimeentulotukityössä.

3.3.3 Aikuissosiaalityön henkilöstöresurssien laaja-alainen indeksi

Kuntien välisten henkilöstöresurssien vertailemiseksi luotiin laaja-alaisempi indeksi, jossa vertailukohtana käytettiin sekä yli 18-vuotiasta väestöä että asiakasmääriä (yksinäiset + yksinhuoltajat + paritx2). Tässä taulukossa asiantuntijaryhmä sopi, että Kuusikon keskiarvo asetettiin 0-tasoksi, jolloin siitä tehtiin *vertailutaso* kuntien välille.

Allaolevasta kuviosta näkee, että sekä Helsingissä että Vantaalla on Kuusikon vertailutasoa enemmän henkilöstöresursseja, Espoossa on koko aikuissosiaalityön henkilöstöä vertailtaessa sama tilanne. Espoossa on kuitenkin vertailutasoa vähemmän sosiaalityöntekijöitä.

Kuvio 6. Aikuisten palvelujen sosiaalityön henkilöstöä suhteessa yli 18-väestöön ja toimeentulotuen asiakasmääriin 2005

Laajennettu indeksi osoittaa, että siinä tulee näkyviin kunnan asukasluvun merkitys, koska Espoon sosiaalityöntekijöiden indeksi on negatiivinen eli kunnassa on Kuusikon vertailutasoa vähemmän sosiaalityöntekijöitä, vaikka Espoon sosiaalityön asiakaskuormittavuus oli pienempi kuin Kuusikon keskiarvo.

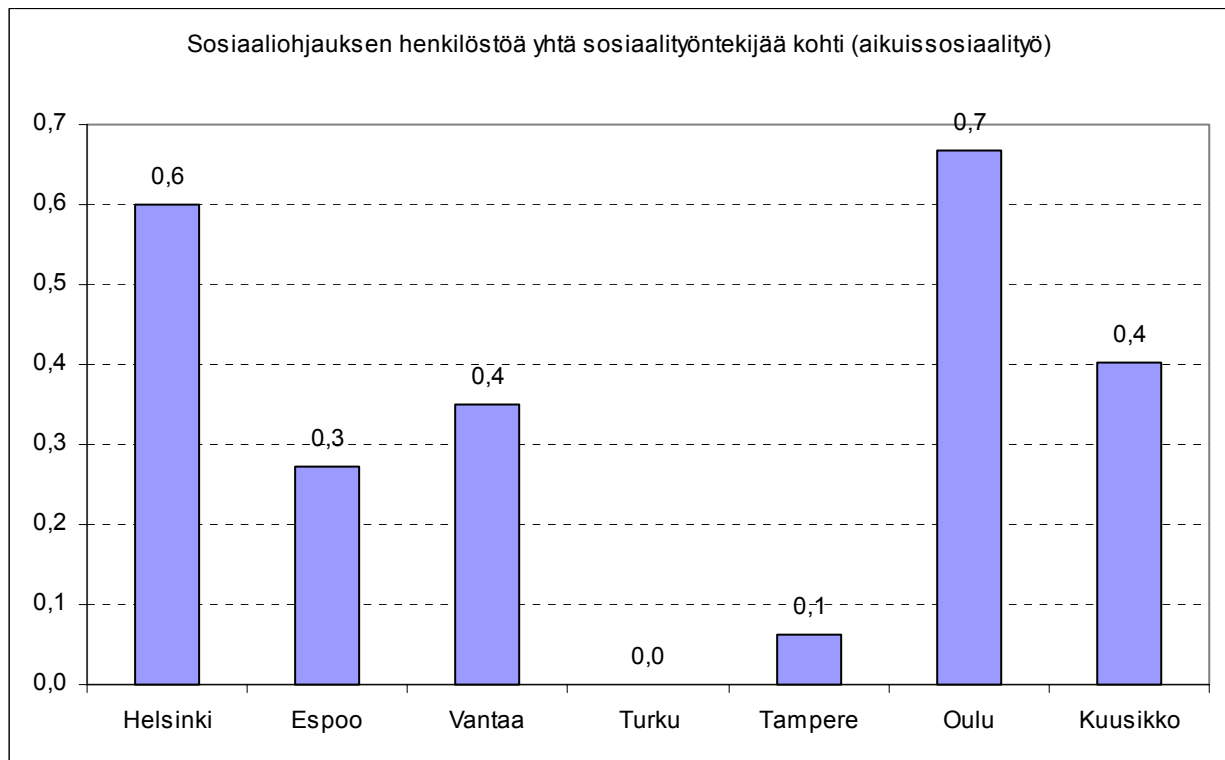
3.4 Aikuissosiaalityön henkilöstörakenne sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä

Asiantuntijaryhmä halusi tutkia, minkälainen henkilöstörakenne on aikuisten palveluissa. Lapsiperheiden palveluissa on sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen henkilöstöä. Aikuisten palveluissa on erittäin vähän sosiaaliohjauksen henkilöstöä, mutta siellä on toimeentulotukityötä tekevät etuuskäsittelijät ja toisissa kunnissa myös päätösten toimeenpanosta vastaava maksatushenkilöstöä. (ks. liite 3)

Aikuisten palvelujen henkilöstörakennetta vertailtiin sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön välillä samoin kriteerein kuin lapsiperheiden palveluissa. Koska aikuisten palvelujen henkilöstörakenne kuitenkin poikkeaa lapsiperheiden palveluista, niin vertailu tehtiin myös siten, että sosiaaliohjaajien ja etuuskäsittelijöiden yhteismäärää verrattiin sosiaalityöntekijöiden määrään, jotta saatiin tasapainoisempi vertailu.

Ensiksi vertailu samoin kriteerein kuin lapsiperheiden palveluissa eli sosiaaliohjaajien määrä suhteessa sosiaalityöntekijöiden määrään.

Kuvio 7. Sosiaaliohjauksen henkilöstöä suhteutettuna sosiaalityöntekijöiden määrään aikuisten sosiaalityössä

Aikuisten palveluissa ollaan vasta lähestymässä suhdelukua 1 sosiaaliohjaaja 2 sosiaalityöntekijää kohden. Lapsiperheiden palveluissa on enemmän sosiaaliohjaajia (ml. perhetyöntekijät) kuin aikuisten palveluissa. Lapsiperheiden palveluissa Kuusikon suhdeluku oli 1 sosiaaliohjaaja 1 sosiaalityöntekijää kohden (ks. tarkemmin Kuusikon sosiaalityön asiantuntijaryhmän Lapsiperheiden avohuollon –raportti, kohta 3.3.2).

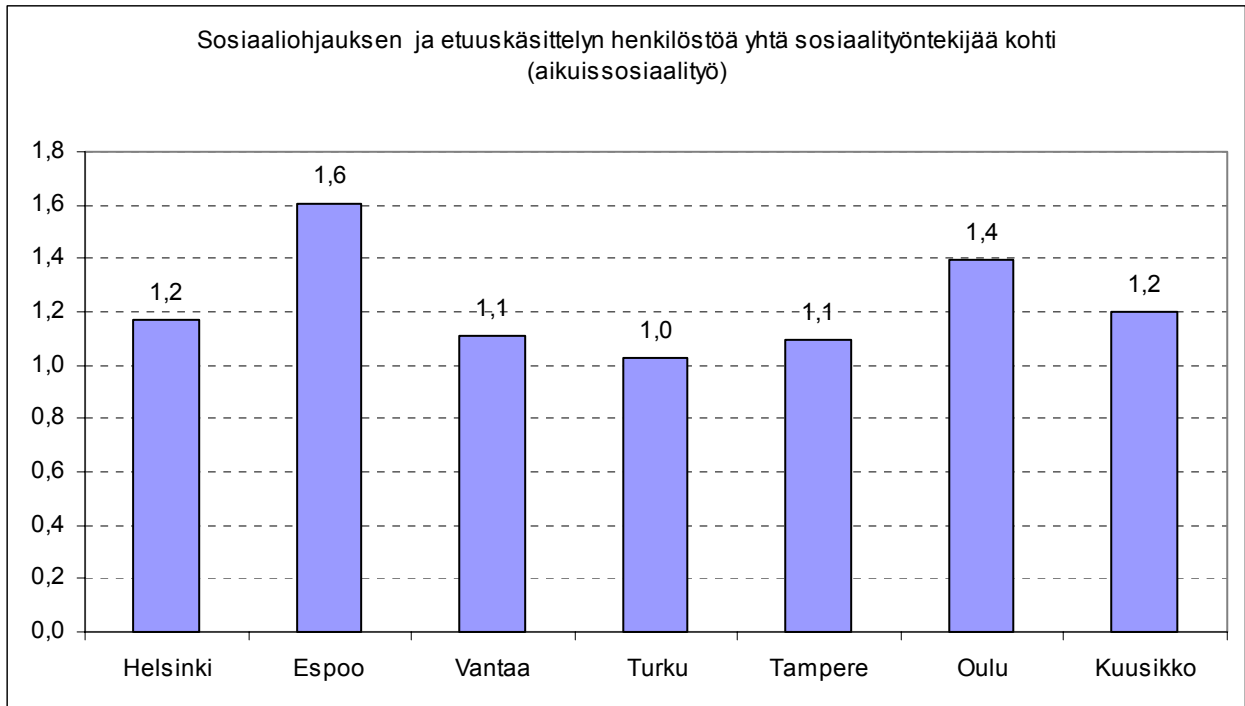
Oulun sosiaaliohjaajat tekevät kirjallisia toimeentulotukipäätöksiä ja ovat neuvonnassa ja asiakasohjauksessa. Espoossa sosiaaliohjaajat eivät olleet sosiaaliturvatyössä yhtä lukuun ottamatta.

Koska toimeentulotukityön tärkeänä henkilöstöressurssina ovat etuuskäsittelijät, tehtiin henkilöstörakennetarkastelu myös siten, että sosiaaliohjaajien ja etuuskäsittelijöiden yhteismäärää verrattiin sosiaalityöntekijöiden määrään. Allaoleva kuvio havainnollistaa asian.

Kuvio 8. Sosiaaliohjauksen ja etuuskäsittelyn henkilöstö yhteensä suhteutettuna sosiaalityöntekijöiden määrään aikuisten palveluissa

Tässä laajemman toimeentulotukihenkilöstön vertailussa henkilöstörakenne muistuttaa lapsiperheiden palvelujen henkilöstörakennetta. Kuusikon kunnissa on enemmän kuin 1 sosiaaliohjauksen ja etuuskäsittelyn työntekijä 1 sosiaalityöntekijää kohden. Espoon suhdeluku on huomattavan korkea. Espoon pylväs on huomattavasti korkeampi kuin Helsingin tai Vantaan. Tähän lienee syynä se, että kunnassa on vähän maksatushenkilöstöä, eli etuuskäsittelijät vastaavat myös maksatuksesta.

3.5 Aikuissosiaalityön avoimena olevat vakanssit

Avoimella vakanssilla voi olla joko määräaikainen (ei-kelpoisuusehdot täyttävä) työntekijä tai se voi olla tyhjä.

Taulukko 4. Kuusikko kuntien avoimena olevien aikuisten palvelujen vakanssien määrä suhteessa kaikkiin vakansseihin 30.11.2005

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Avoimien vakanssien määrä (kaikki)	35 (387)	26 (98)	14 (109)	0 (76)	0 (71)	0 (46)	68 (786)
Avoimet vakanssit % / kaikki	9%	27%	13%	0%	0%	0%	9%

Kun aikuisten palvelujen avoimena olevien vakanssien määrää verrataan lapsiperheiden palveluihin, niin huomataan että aikuisten palveluissa on parempi tilanne eli siellä on enemmän vakituisen työntekijän täyttämiä vakansseja. Kuusikon keskiarvo lapsiperheiden palveluissa oli 13%, kun se aikuisten palveluissa oli 9%. Ero näkyy erityisesti Vantaan kohdalla, jossa lapsiperheiden palveluissa 24% vakansseista oli avoimena, kun taas aikuisten palveluissa vain 13%. Turussa ero on myös huomattava; aikuisten palveluissa ei ollut yhtään avoimena olevaa vakanssia, kun taas lapsiperheiden palveluissa 16% vakansseista oli avoimena.

3.6 Aikuissosiaalityön tyhjänä olevat vakanssit

Tyhjänä oleva vakanssi tarkoittaa, ettei vakanssilla ollut tarkastelupäivänä 30.11.2005 lainkaan työntekijää, jolla oli työsojimus.

Aikuisten palveluissa oli Kuusikon keskiarvona hieman enemmän vakansseja tyhjänä kuin lapsiperheiden palveluissa, ero ei ollut kuitenkaan merkittävä. Aikuisten palveluissa oli 6% vakansseista tyhjänä kun lapsiperheiden palveluissa niitä oli 4%.

3.7 Aikuissozialityön kelpoisuusehdot ja ei-kelpoisuusehdot täyttävät työntekijät

Kuusikon kunnissa oli ja on pula pätevistä sosiaalityöntekijöistä. Aikuisten palveluissa pula ei ole kuitenkaan yhtä suuri kuin lapsiperheiden palveluissa.

Ei-kelpoisuusehdot täyttävien työntekijöiden määrää nostaa avoimena olevilla vakansseilla olevat määräaikaiset työntekijät (katso 3.3.3). Avoimien vakanssien suuri määrä kertoo vaikeudesta saada päteviä hakijoita, kun työsuhde loppuu. Pätevien *sosiaalityöntekijöiden* vaje aikuisten sosiaalityössä kohdistui erityisesti pääkaupunkiseudulle, samoin kuin lapsiperheiden palveluissakin: Vantaa 63%, Espoo 36% ja Helsinki 32%. Kaikissa näissä kunnissa vaje oli kuitenkin pienempi kuin lapsiperheiden palveluissa, Espoossa ero oli huomattava; lapsiperheissä ei-kelpoisten osuus oli 58% ja aikuisten palveluissa 36%. Tampereella ja Oulussa oli kaikilla aikuisten palvelujen sosiaalityöntekijöiden vakansseilla kelpoisuusehdot täyttävä sosiaalityöntekijä (osa heistä saattoi kylläkin olla tarkastelupäivänä esim. hoito- tai vuorotteluvapaana).

Keskimäärin Kuusikon kunnissa oli aikuisten palvelujen sosiaalityöntekijöiden vakansseista 31% täytetty työntekijällä, jolla ei ollut lain mukaista kelpoisuutta (lapsiperheiden palvelut 40%).

Ei-kelpoisuusehdot täyttäviä työntekijöitä ei juuri ollut aikuisten palvelujen sosiaaliohjauksessa eikä etuuskäsittelyssä.

Kun Kuusikon kunnissa huomioitiin kaikki aikuisten palvelujen tarkastelussa olevat vakanssit, niin vain noin joka kymmenennellä vakanssilla oli ei-kelpoisuusehdot täyttävä työntekijä (12%). Määrä oli alempi kuin lapsiperheiden palveluissa (19%).

4. Koko perussosiaalityön henkilöstö

Asiantuntijaryhmä halusi tarkastella kunnittain, miten henkilöstöresurssit ovat jakautuneet lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin.

Perussosiaalityöhön luetaan kuuluvaksi *aikuisten palveluista* toimeentulotukityö, päihdetyö avohuollossa ja tietyiltä osin mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen asiakkaat. *Lapsiperheiden palveluista* lasketaan mukaan lastensuojelun avohuolto, perhetyö ml. lapsiperheiden kotipalvelu.

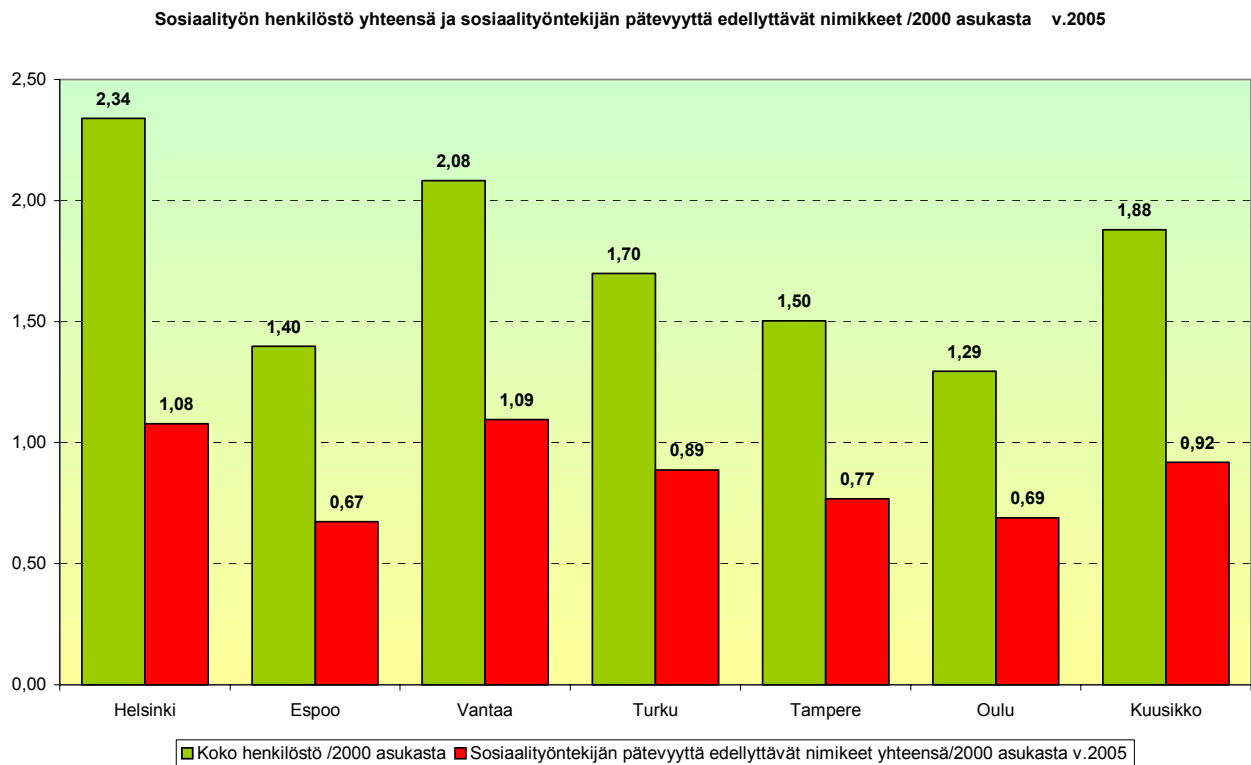
4.1 Perussosiaalityön henkilöstömäärä suhteessa väestöön ja asiakasmääriin

Asiantuntijaryhmä vertasi henkilöstöresursseja eri vertailuilla. Vertailua tehtiin myös vuoden 2003 ja 2005 toimintatietojen välillä. Oulua lukuun ottamatta henkilöstömäärä oli lisääntynyt kaikissa muissa kunnissa vuodesta 2003 vuoteen 2005.

Lääninhallitukset vertaavat resurssitarkasteluissaan henkilöstömääriä kunnan 2000 asukasta kohden. Epävirallisena suosituksena on ollut, että kunnassa tulisi olla vähintään 1 sosiaalityöntekijä 2000 asukasta kohden. Allaoleva kuvio osoittaa, että vain Helsingissä ja Vantaalla henkilöstörakenne täyttää suositusarvon. Espoossa ja Oulussa on vähiten sosiaalityöntekijäresurssia asukaslukuun nähden.

Kun huomioidaan koko perussosiaalityön henkilöstö, niin tässäkin vertailussa Helsinki ja Vantaa ylittävät Kuusikon keskiarvon.

Kuvio 9. Perussosiaalityön koko henkilöstö ja sosiaalityöntekijöiden määrä kunnan 2000 asukasta kohden vuonna 2005

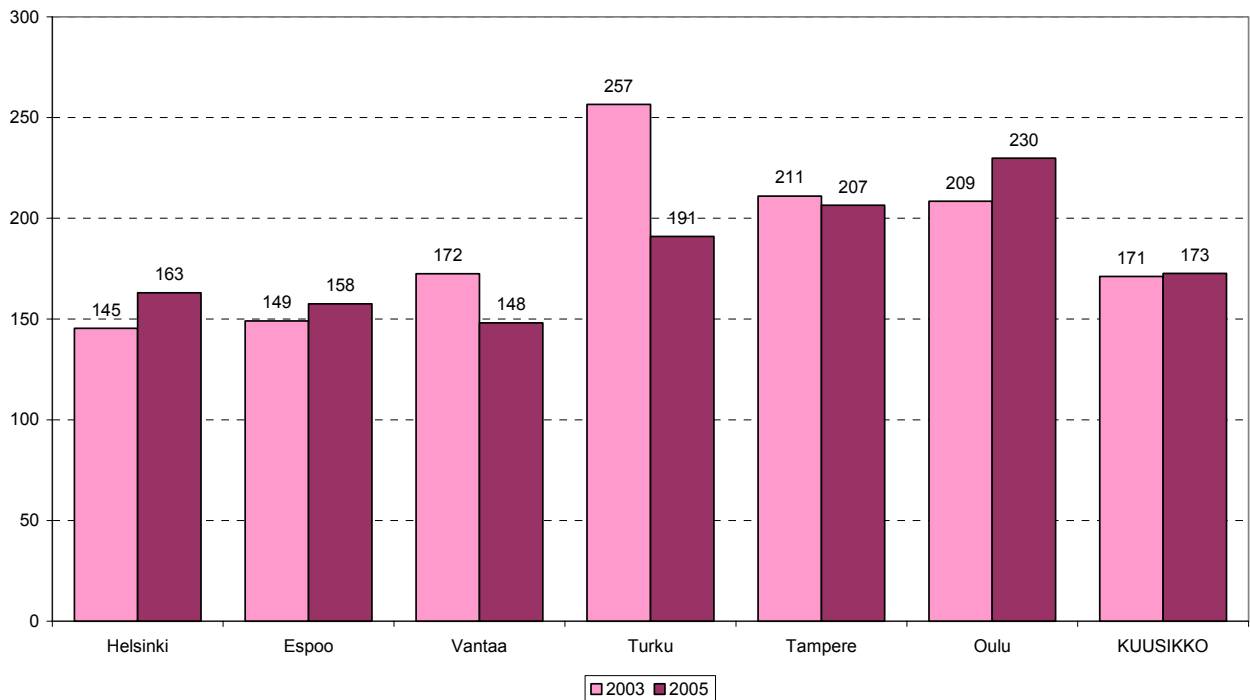
Kun sosiaalityön henkilöstömääriä suhteutetaan asiakasmääriin (kuvio 10 alla), tulee kuntien välille muutoksia. Oulussa oli edelleen eniten aikuisten palvelujen asiakkaita sosiaalityön työntekijää kohden, mutta Espoo on alle Kuusikon keskiarvon.

Helsingissä, Espoossa ja Oulussa asiakasmäärä yhtä sosiaalityön henkilöstöä kohden on lisääntynyt vertailuvuosien 2003 ja 2005 välillä.

Tulee kuitenkin huomata, etteivät sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ole pelkästään heidän, vaan samojen asiakkaiden kanssa voivat työskennellä myös esim. etuuskäsittelijät ja sosiaaliohjaajat.

Kuvio 10. Perussosiaalityön sosiaalityöntekijät ja johtavat sosiaalityöntekijät suhteessa asiakasmääriin vuosina 2003 ja 2005

Perussosiaalityön asiakashenkilöitä/sosiaalityöntekijät ja johtavat sosiaalityöntekijät 2003 ja 2005

Asiakasmäärien vertailu osoittaa, että kunnan asukaslukua ei voi pitää ainoana vertailukriteerinä henkilöstöresursseja tarkasteltaessa.

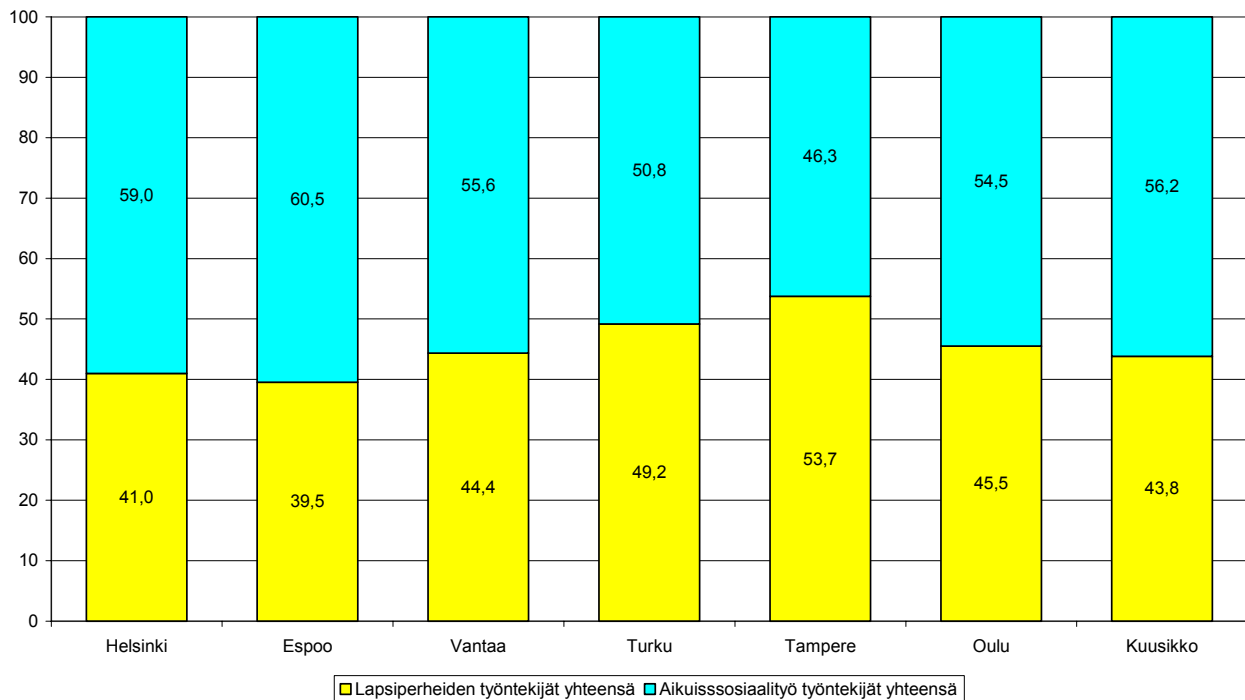
4.2 Perussosiaalityön henkilöstöresurssien jakautuminen lapsiperheiden ja aikuisten palveluissa

Alla oleva kuvio 11 osoittaa, että henkilöstöresurssien jakautumisessa on jonkin verran eroja kuntien välillä.

Kuviossa vertaillaan henkilöstön jakautumista kokonaisuudessaan lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin. Lapsiperheiden sosiaalityön koko henkilöstöä oli Kuusikon kunnissa keskimäärin 44 % ja aikuissosiaalityön henkilöstöä 56 %. Tampereella ja Turussa lapsiperheiden sosiaalityön henkilöstöä oli keskimääräistä enemmän suhteessa aikuissosiaalityön henkilöstöön. Näissä kunnissa lapsiperheiden toimeentulotukityö hoidetaan pääosin lapsiperheiden palveluissa mikä selittää eroa.

Kuvio 11. Perussosiaalityön sosiaalityön henkilöstön jakautuminen lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin

Sosiaalityön henkilöstön jakaantuminen lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin 2005

Koska lapsiperheiden ja aikuisten sosiaalityön välinen raja ei kulje Kuusikko kunnissa tarkalleen samalla tavalla, täytyy henkilöstötarkastelussa tehdä suhteutuksia väestöön ja asiakkaisiin lapsiperheiden ja aikuisten palvelujen henkilöstön yhteismäärällä (perussosiaalityö), jotta kuntien resursseista saataisiin vertailukelpoista tietoa.

Liitteessä 1 on kaaviokuva alueellisen perussosiaalityön henkilöstön ja asiakkaiden jakautumisesta. Vaikka työntekijät voidaan kussakin kunnassa nimetä pääosin joko lapsiperheiden tai aikuisten palvelujen puolelle, on asiakasryhmistä mahdotonta rajata tarkasteluun tarkalleen samanlaiset kokonaisuudet.

Asiakasmäärät ja henkilöstö painottuvat aikuissosiaalityön puolelle, mikä johtuu toimeentulotukityön määrästä. Merkillepantavaa on, että sosiaalityöntekijöiden määrä on suunnilleen sama molemmilla palvelualoilla, mutta että muiden työntekijöiden määrät eroavat toisistaan. Aikuissosiaalityössä muun henkilöstön osuus painottuu toimeentulotukityöhön, ei sosiaaliohjaukseen.

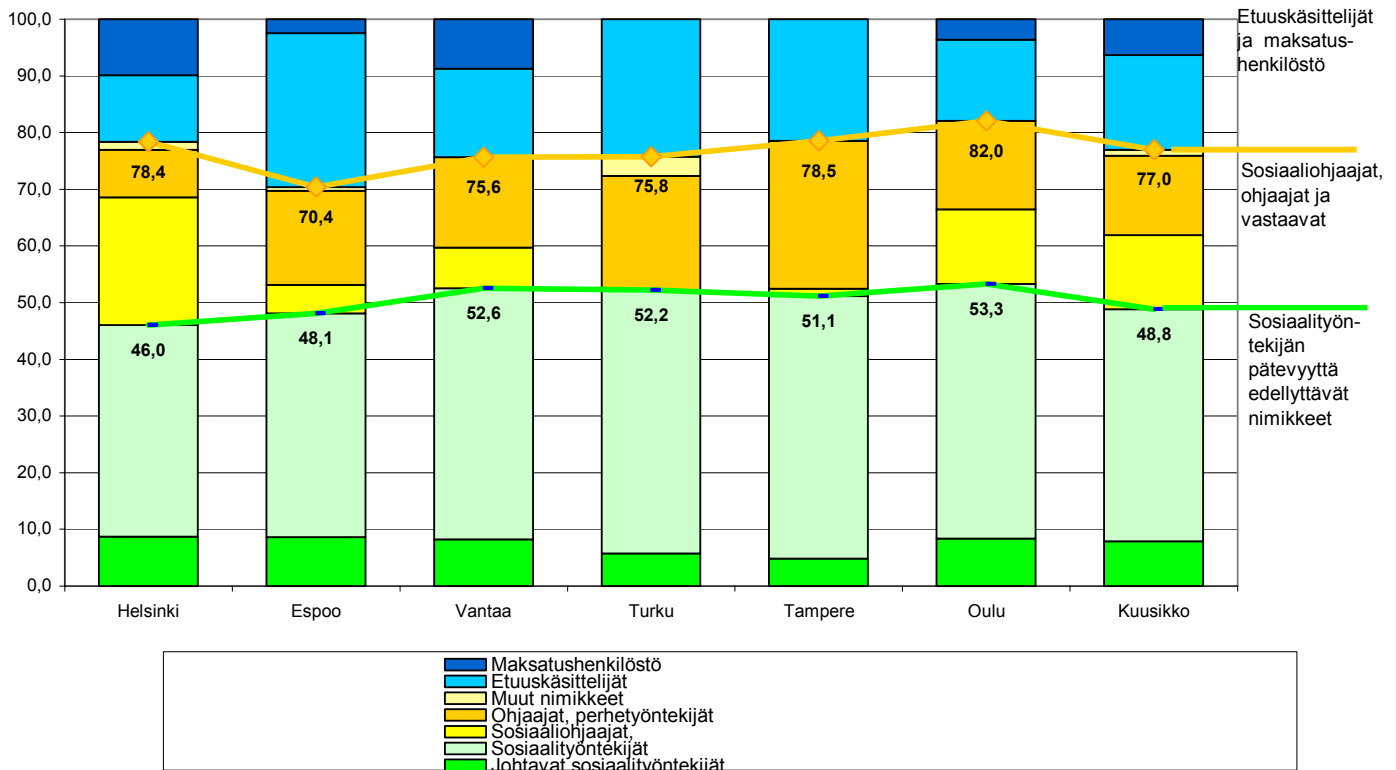
Seuraavassa tarkastellaan henkilöstöresurssien jakautumista henkilöstöryhmittäin.

4.3 Perussosiaalityön henkilöstörakenne sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välillä

Kunnissa on meneillään henkilöstörakennemuutoksia erityisesti sosionomi (amk)-tutkinnon suorittaneiden työntekijöiden sijoittamiseksi osaksi palvelujärjestelmää.

Kuvio 12. Eri henkilöstöryhmien jakautuminen perussosiaalityössä

Lapsiperheiden ja aikuissosiaalityön vakanssit nimikkeittäin marraskuussa 2005

Taulukko 5. Kuusikko kuntien henkilöstön jakautuminen ryhmittäin (%-osuudet)

Lapsiperheiden ja aikuisten sosiaalityön henkilöstön jakautuminen (%) marraskuussa 2005 (Tampere 1.2.06)

Helsinki ja Espoo = laskennallisten sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden määrä vähennetty

Lapsiperheiden ja aikuisten palvelujen koko henkilöstö %							
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Johtavat sosiaalityöntekijät	8,7	8,6	8,2	5,7	4,9	8,4	7,9
Sosiaalityöntekijät	37,3	39,5	44,4	46,5	46,3	44,9	41,0
Sosiaalityöntekijän pätevyyttä edellyttävät nimikkeet yhteensä	46,0	48,1	52,6	52,2	51,1	53,3	48,8
Sosiaaliohjaajat,	22,6	4,9	7,2	0,0	1,3	13,2	13,1
Ohjaajat, perhetyöntekijät	8,4	16,7	15,9	20,2	26,1	15,6	14,0
Muut nimikkeet	1,4	0,6	0,0	3,4	0,0	0,0	1,1
Sosiaaliohjaajat ja vastaavat yhteensä	32,3	22,2	23,1	23,6	27,4	28,7	28,2
Etuuskäsittelijät	11,7	27,2	15,6	24,2	21,5	14,4	16,6
Maksatushenkilöstö	9,9	2,5	8,7	0,0	0,0	3,6	6,4
Etuuskäsittelijät ja maksatus yhteensä	21,6	29,6	24,4	24,2	21,5	18,0	23,0
Lapsiperheiden ja aikuissosiaalityön työntekijät yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

Kuvio 12 ja taulukot 5 ja 6 osoittavat Helsingin henkilöstörakennemuutoksen eroa verrattuna muihin kuntiin. Kuusikon keskiarvoon verrattuna Helsingissä on vähiten sosiaalityöntekijän pätevyyttä edellyttäviä työntekijöitä. Oulussa on suhteellisesti eniten sosiaalityöntekijöitä ja johtavia sosiaalityöntekijöitä.

Helsingissä on eniten sosiaaliohjauksen henkilöstöä. Seuraavaksi eniten sosiaaliohjauksen resursseja on Tampereella ja Oulussa. Toimeentulotuen

etuuskäsittelijöitä ja maksatushenkilöstöä on suhteellisesti eniten Espoossa. Tämä on Espoon henkilöstörakenteen muutostrendi. Maksatushenkilöstöä Espoossa on kuitenkin vähän verrattuna muihin pääkaupunkiseudun kuntiin. Espoon etuuskäsittelijät vastaavat tehtävistä, joita muissa kunnissa voi olla tekemässä maksatushenkilöstö.

Alla olevassa taulukossa perussosiaalityön henkilöstömäärät ovat absoluuttisina lukuina.

Taulukko 6. Kuusikko kuntien perussosiaalityön henkilöstömääriä 30.11.2005

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Johtavat sosiaalityöntekijät	57	14	16	8,5	7,5	7	110
Sosiaalityöntekijät	245	64	86,5	69	71	37,5	573
Sosiaalityöntekijän pätevyyttä edellyttävät nimikeet yhteensä	302	78	102,5	77,5	78,5	44,5	683
Sosiaaliohjaajat,	148	8	14	0	2	11	183
Ohjaajat, perhetyöntekijät	55	27	31	30	40	13	196
Muut nimikkeet	9	1	0	5	0	0	15
Sosiaaliohjaajat ja vastaavat yhteensä	212	36	45	35	42	24	394
Etuuskäsittelijät	77	44	30,5	36	33	12	232,5
Maksatushenkilöstö	65	4	17	0	0	3	89
Etuuskäsittelijät ja maksatus yhteensä	142	48	47,5	36	33	15	321,5
Lapsiperheiden ja aikuissosiaalityön työntekijät yhteensä	656	162	195	148,5	153,5	83,5	1398,5

4.4 Perussosiaalityön henkilöstöressurssien laaja-alainen resurssi-indeksi

Koska lapsiperheiden ja aikuisten sosiaalityön välinen organisatorinen raja ei kulje Kuusikko kunnissa tarkalleen samalla tavalla, täytyy henkilöstötarkastelussa tehdä suhteutuksia väestöön ja asiakasmääriin lapsiperheiden ja aikuisten palvelujen henkilöstön yhteismäärällä, jotta kuntien resursseista saataisiin vertailukelpoista tietoa.

Turussa ja Tampereella, joissa lapsiperheiden toimeentulotukityötä hoidetaan lapsiperheiden palveluissa, vaikutti olevan paljon lapsiperheiden sosiaalityöntekijöitä muihin kuntiin verrattuna laajalla indeksillä mitaten. Mutta kun verrataan koko perussosiaalityön sosiaalityöntekijämääriä, niin näissä kunnissa oli laajan resurssi-indeksin mukaan Kuusikon vertailutasoa vähemmän sosiaalityöntekijöitä.

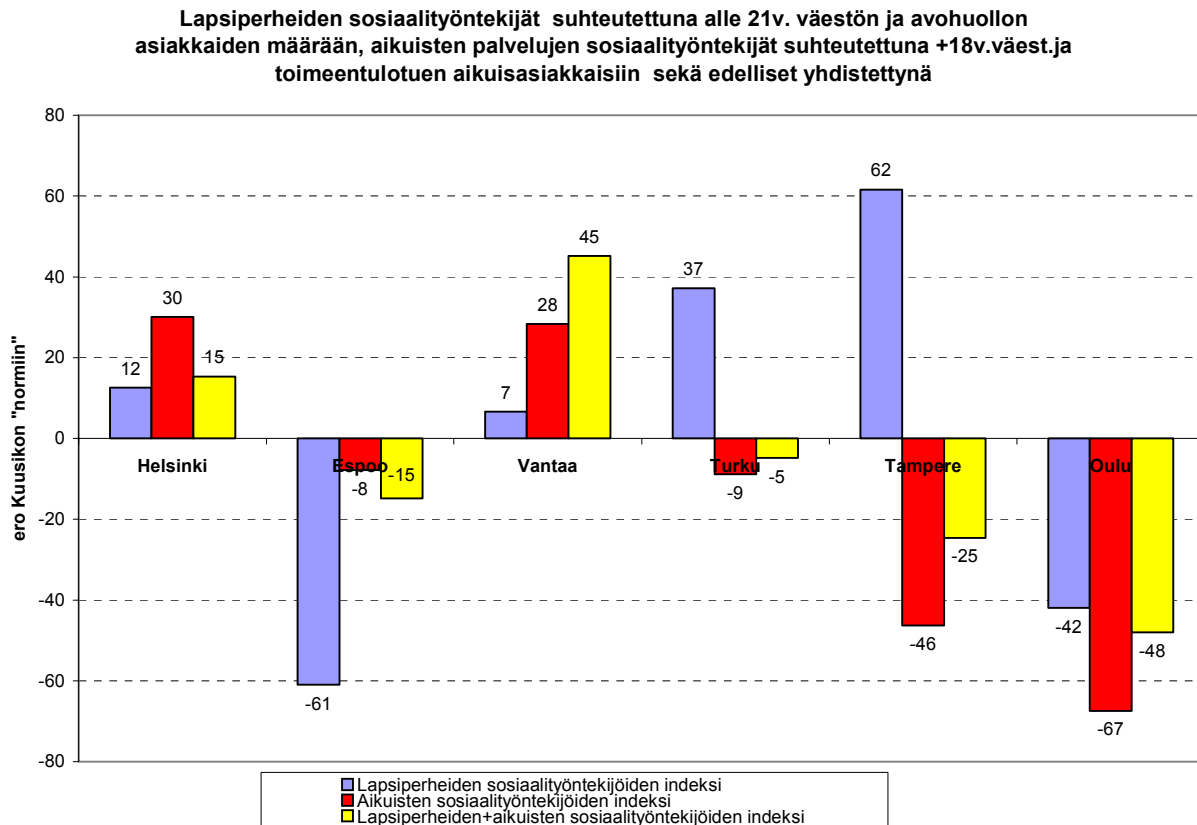
Allaolevassa kuviossa 13 on kolmen laaja-alaista indeksiä. Siinä on verrattu kuntien sosiaalityöntekijäresursseja Kuusikon vertailutasoon a) lapsiperheiden b) aikuisten ja c) perussosiaalityön palveluissa.

Asiantuntijaryhmä painottaa, ettei kuvioon valittu vertailutaso, Kuusikko = 0, ole tavoitetaso, koska sellaista ei ole määritelty Kuusikko kunnissa eikä valtakunnallisesti.

Oulussa oli vähiten sosiaalityöntekijöitä kaikilla resurssi-indekseillä mitaten. Myös Espoon indeksit olivat kaikilla mittareilla alle Kuusikon tavoitetaso. Espoon indekseihin vaikuttaa kuitenkin painottavasti asukasluku, koska pelkässä asiakasmääräindeksissä

sen resurssit eivät olleet alle Kuusikon keskiarvon. Helsingissä ja Vantaalla kaikki indeksit olivat yli Kuusikon vertailutason. Turussa ja Tampereella lapsiperheiden palvelujen resurssi-indeksi oli toimeentulotukityön organisoinnin vuoksi yli Kuusikon keskiarvon, mutta eivät muut.

Kuvio 13. Perussosiaalityön sosiaalityöntekijöiden määriä suhteutettuna asiakkaisiin ja väestöön

Asiantuntijaryhmä katsoi, että jatkossakin on syytä tarkastella henkilöstöresursseja useamman laaja-alaisen indeksin avulla, jotta kuntien tilanteesta saadaan parempi tilannearvio. Jatkossa työryhmän tulisi tehdä esitys Kuusikon resurssien tavoitetasosta tai sen merkityksestä.

5. Vertailua vuoden 2003 ja 2005 perussosiaalityön henkilöstönimikkeissä ja asiakasmäärissä

Sosiaalityön työryhmä keräsi vuonna 2003 alueellisen sosiaalityön henkilöstömäärät erilaisin määrittelysin. Sekä henkilöstö- että yksikkömääritykset ovat tarkentuneet vuonna 2005 kerättyihin tietoihin. Vuoden 2003 ja 2005 henkilöstömääriä ei voida sen vuoksi verrata absoluuttisina lukuina.

Suurin yksittäinen ero oli maksatushenkilöstön puuttuminen kokonaan kerätystä henkilöstömäärästä.

Eroa syntyy myös siitä, ettei sosiaaliohjaajan nimikettä ollut otettu käyttöön vuonna 2003. Erona ovat myös nimikemuutokset. Osa vuoden 2005 sosiaaliohjaajista oli vielä vuonna 2003 perhetyöntekijöitä. Helsingissä sosiaalityöntekijöiden vakanssinimikkeitä on muutettu sosiaaliohjaajiksi.

Sosiaalityön asiakasmäärä muodostettiin vastaavalla tavalla vuonna 2005 kuin vuonna 2003. Mukaan tulivat toimeentulotukea saaneet aikuisasiakkaat (yksinäiset+yksinhuoltajat+paritx2) ja lisäksi lastensuojelun avohuollollisten tukitoimenpiteiden kohteena olleet lapset. Tämän määrittelyn mukaiset sosiaalityön asiakasmäärät vuonna 2003 ja 2005 on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Perussosiaalityön asiakasmääriä 2003 ja 2005

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	KUUSIKKO
Sosiaalityön asiakashenkilöiden määrä Kuusikon kunnissa vuonna 2003	53 053	14 158	15 522	17 957	17 938	11 052	129680
Joista toimeentulotuen asiakkaat %	87,1	82,1	82,2	86,5	88,8	86,2	86,1
Joista lastensuojelun asiakkaat %	12,9	17,9	17,8	13,5	11,2	13,8	13,9
Sosiaalityön asiakashenkilöiden määrä Kuusikon kunnissa vuonna 2005	49 249	12 287	15 180	14 798	16 212	10 229	117 955
Joista toimeentulotuen asiakkaat %	85,8	80,7	80,0	88,4	90,4	84,3	85,4
Joista lastensuojelun asiakkaat %	14,2	19,3	20,0	11,6	9,6	15,7	14,6

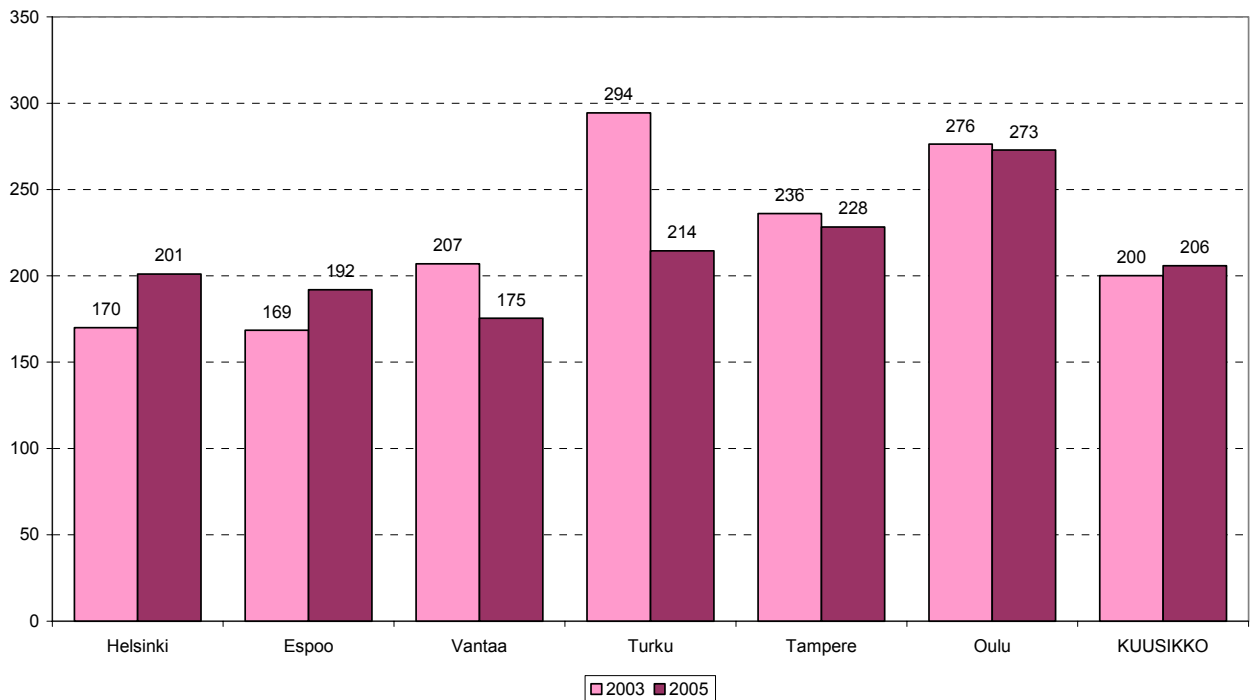
Sosiaalityön asiakkaiden määrä on vähentynyt vuodesta 2003 vuoteen 2005 noin 12 000 henkilöllä. Vähennys johtuu valtaosalta toimeentulotuen asiakkaiden vähenemisestä, mutta myös lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olleiden lasten tilastoinnin muuttuminen on vähentänyt lapsiasiakkaiden määrää Turussa ja Tampereella. Muissa kunnissa lastensuojelun asiakkaiden suhteellinen osuus on noussut.

Asiakkaiden määrien vähenemisestä huolimatta, henkilöstön tarve on pysynyt samana, koska palvelujen saatavuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota. Toimeentulotukipäätösten tekemisestä on esim. säädetty maksimiaikoja, joita ei saa ylittää.

Tulee kuitenkin huomata, etteivät sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ole pelkästään heidän, vaan samojen asiakkaiden kanssa voivat työskennellä myös esim. etuuskäsittelijät ja sosiaaliohjaajat.

Kuvio 14. Perussosiaalityön asiakkaat suhteessa sosiaalityöntekijöihin 2003 ja 2005

Perussosiaalityön asiakashenkilöitä/sosiaalityöntekijät 2003 ja 2005

Perussosiaalityön asiakasmäärä suhteessa työntekijöiden määrään on toisaalta tasoittunut Kuusikon kuntien välillä ja toisaalta asiakaskuormitus on keskimäärin hieman kasvanut kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Asiakaskuormituksen lisääntyminen johtunee enimmäkseen henkilöstörakenteen muutoksista, kun sosiaalityöntekijöiden vakansseja on muutettu sosiaaliohjaajien vakansseiksi Helsingissä. Vaikka lastensuojeluasiakkaiden määrät ovat lisääntyneet, niin vastaavasti myös toimeentulotukiasiakkaiden määrät ovat vähentyneet kahden tarkasteluvuoden välillä. Oulussa on suurin määrä sosiaalityön asiakkaita sosiaalityöntekijän pätevyyttä vaativia vakansseja kohti. Myös Tampereella ja Turussa asiakkaita oli Kuusikon keskiarvoa enemmän.

TAULUKOT

Taulukko 1

Eri palvelumuotojen asiakasmääriä aikuisten palveluissa

Taulukko 2

Aikuisten palvelujen kustannuksia vuonna 2005

Taulukko 3

Kuusikko kuntien aikuissosiaalityön henkilöstömääriä 30.11.2005

Taulukko 4

Kuusikko kuntien avoimena olevien aikuisten palvelujen vakanssien määrä suhteessa kaikkiin vakansseihin 30.11.2005

Taulukko 5

Kuusikko kuntien henkilöstön jakautuminen ryhmittäin (%-osuudet)

Taulukko 6

Kuusikko kuntien perussosiaalityön henkilöstömääriä 30.11.2005

Taulukko 7

Perussosiaalityön asiakasmääriä 2003 ja 2005

KUVIOT

Kuvio 1

Aikuissosiaalityön kustannusten jakautuminen eri palveluihin

Kuvio 2

Toimeentulotukipäätösten tekijät nimikkeittäin jaoteltuna

Kuvio 3

18 vuotta täyttäneen väestön määrä 1.1.2006 suhteutettuna aikuissosiaalityön koko henkilöstömäärään ja sosiaalityöntekijöiden määrään marraskuussa 2005

Kuvio 4

Toimeentulotuen asiakasmäärät suhteutettuna aikuissosiaalityön koko henkilöstömäärään ja sosiaalityöntekijöiden määrään marraskuussa 2005

Kuvio 5

Toimeentulotuen asiakasmäärät suhteutettuna aikuissosiaalityön etuuskäsittelijöiden ja maksatushenkilöstön määriin marraskuussa 2005.

Kuvio 6

Aikuisten palvelujen sosiaalityön henkilöstöä suhteessa yli 18-väestöön ja toimeentulotuen asiakasmääriin 2005

Kuvio 7

Sosiaaliohjauksen henkilöstöä suhteutettuna sosiaalityöntekijöiden määrään aikuisten sosiaalityössä

Kuvio 8

Sosiaaliohjauksen ja etuuskäsittelyn henkilöstö yhteensä suhteutettuna sosiaalityöntekijöiden määrään aikuisten palveluissa

Kuvio 9

Perussosiaalityön koko henkilöstö ja sosiaalityöntekijöiden määrä kunnan 2000 asukasta kohden vuonna 2005

Kuvio 10

Perussosiaalityön sosiaalityöntekijät ja johtavat sosiaalityöntekijät suhteessa asiakasmääriin vuosina 2003 ja 2005

Kuvio 11

Perussosiaalityön sosiaalityön henkilöstön jakautuminen lapsiperheiden ja aikuisten palveluihin

Kuvio 12

Eri henkilöstöryhmien jakautuminen perussosiaalityössä

Kuvio 13

Perussosiaalityön sosiaalityöntekijöiden määriä suhteutettuna asiakkaisiin ja väestöön

Kuvio 14

Perussosiaalityön asiakkaat suhteessa sosiaalityöntekijöihin 2003 ja 2005

LIITTEET**Liite 1**

Alueellisen perussosiaalityön työntekijöiden ja asiakkaiden jakautuminen

Liite 2

Henkilöstömäärien ja palkkojen tilastotietojen kerääminen tilanteessa 30.11.2005 - käsitelmäärittelyt

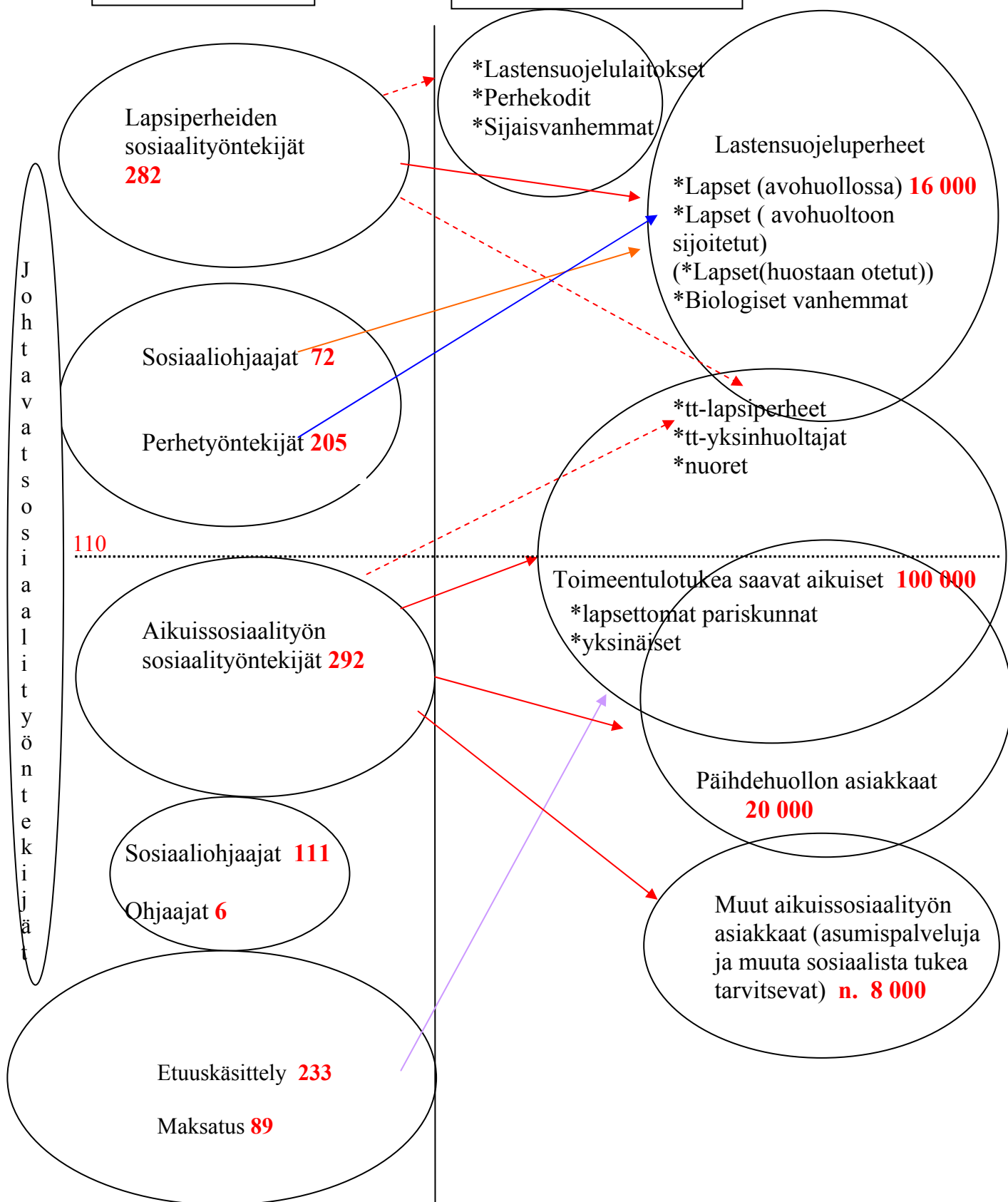
Liite 3

Lapsiperheiden ja aikuisten palvelujen sosiaalityön henkilöstöä tilanteessa 30.11.2005

Alueellisen perussosiaalityön työntekijöiden ja asiakkaiden jakautuminen 23.11.06/
Aila Kumpulainen

Työntekijöiden
määriä

Asiakkaiden määriä

Johdavat sosiaalityöntekijät

110

Lapsiperheiden
sosiaalityöntekijät
282

Sosiaaliohjaajat **72**
Perhetyöntekijät **205**

Aikuissosiaalityön
sosiaalityöntekijät **292**

Sosiaaliohjaajat **111**
Ohjaajat **6**

Etuuskäsittely **233**
Maksatus **89**

*Lastensuojelulaitokset
*Perhekodit
*Sijaisvanhemmat

Lastensuojeluperheet
*Lapset (avohuollossa) **16 000**
*Lapset (avohuoltoon
sijoitetut)
(*Lapset(huostaan otetut))
*Biologiset vanhemmat

*tt-lapsiperheet
*tt-yksinhuoltajat
*nuoret

Toimeentulotukea saavat aikuiset **100 000**
*lapsettomat pariskunnat
*yksinäiset

Päihdehuollon asiakkaat
20 000

Muut aikuissosiaalityön
asiakkaat (asumispalveluja
ja muuta sosiaalista tukea
tarvitsevat) **n. 8 000**

KUUSIKKO KUNNAT
Sosiaalityön asiantuntijaryhmä

9.5.2006

HENKILÖSTÖMÄÄRIEN JA PALKKOJEN TILASTOTIETOJEN KERÄÄMINEN TILANTEESSA 30.11.2005 - KÄSITEMÄÄRITTELYT

Alueellisen aikuissosiaalityön henkilöstön tilastotiedot tilanteessa 30.11.2005

Kuusikon kuntien vertailua varten kerätään tietoja työntekijämääristä ja peruspalkoista. **Kuusikon sosiaalityön asiantuntijatyöryhmän jäsen tarkistaa, että henkilöstömäärät kerätään sen mukaan, mitä työryhmässä on määritelty PowerPoint-tiedostossa "aik ja lapsiperhe ja TT 2005.** On huomioitava, että kaikki suoritteisiin kuuluva henkilöstö on mukana ja ettei yksikään työntekijä tule kahteen kertaan mukaan tilastoihin.

Työntekijämäärät kerätään **aikuisten palvelujen** avohuollon työntekijöistä. Mukaan otetaan henkilöstö, joka tekee sosiaalityötä/sosiaaliohjausta/etuuskäsittelytyötä aikuisten kanssa mm. aktivointisuunnitelmien tekemisessä sekä toimeentulotuen, päihdehuollon ja sosiaalitoimen mielenterveysasiakkaiden palveluissa (päättösten valmistelu, -teko ja asiakasohjaus ja neuvonta). Asunnottomien erityispalveluissa työskentelevät työntekijät otetaan mukaan siltä osin, kuin he tekevät vastaavaa työtä kuin aluesosiaalityöntekijät tekevät asunnottomien kanssa. Työvoimapalvelukeskusten sosiaalitoimen henkilöstö otetaan mukaan. Työvoimapalvelukeskusten henkilöstömäärä tilastoidaan erillisenä lukuna.

Työntekijämääriä ei kerätä vanhusten, vammaisten eikä kehitysvammahuollon työntekijöistä, mikäli nämä ovat erotettavissa henkilöstöstä. Työntekijämääriä ei huomioida laitoksissa olevista työntekijöistä.

Työntekijämääriä ei myöskään kerätä maahanmuuttaja/ulkomaalaisyksiköissä tai sosiaalipäivystysyksiköissä/kriisiyksiköissä työskentelevistä. A-klinikan päihdetyötä tekevä ja nuorisoasemien henkilöstö jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Projektityöntekijöitä, jotka eivät tee asiakastyötä, ei huomioida mukaan. Ostopalvelujen henkilöstö jää tarkastelun ulkopuolelle.

Vakanssien määrät nimikkeistä

- johtava sosiaalityöntekijä
- erikois- ja erityissosiaalityöntekijä
- sosiaalityöntekijä
- sosiaaliohjaaja
- etuuskäsittelijä
- muut vastaavaa työtä tekevät työntekijät
- Ilman vakanssia olevat vastaavat työntekijät, jos he ovat pääosin asiakastyössä. Ei projekti- tai kehittämistyössä mukana olevat.

Em. nimikkeiden mukaan vakanssien määrät **vakanssi kertaalleen** ja vakanssilla tarkastelupäivänä työssä olevan työntekijän tehtäväkohtainen peruspalkka

1.

Vakinaisesti täytettyjen vakanssien tiedot tilanteessa 30.11.2005

- Työssä olevien vakinaisten työntekijöiden määrä (tehtäväkohtainen peruspalkkatieto eriteltynä)
- Määräaikaisten, pätevien sijaisten määrä (tehtäväkohtainen peruspalkkatieto eriteltynä)
- Määräaikaisten, ”epäpätevien” sijaisten määrä (tehtäväkohtainen palkkatieto eriteltynä)
- Tyhjinä olevien vakanssien määrä

2.

Avoimina olevien vakanssien tiedot tilanteessa 30.11.2005

- Määräaikaisten, pätevien sijaisten määrä (tehtäväkohtainen peruspalkkatieto eriteltynä)
- Määräaikaisten ”epäpätevien” sijaisten määrä (tehtäväkohtainen peruspalkkatieto eriteltynä)
- Tyhjinä olevien vakanssien määrä

3.

Ilman vakanssia olevien em. vakanssinimikkeiden mukaiset asiakastyössä olevat työntekijät tilanteessa 30.11.2005

- Määräaikaisten, pätevien työntekijöiden määrä (tehtäväkohtainen palkkatieto eriteltynä)
- Määräaikaisten, ”epäpätevien” työntekijöiden määrä (tehtäväkohtainen palkkatieto eriteltynä)

Vakanssinimikkeittäin laskennallinen palkkasumma

Kohdissa 1-3 kunnat laskevat vakanssinimikkeittäin kaikkien työntekijöiden tehtäväkohtaisten peruspalkkojen keskiarvon marraskuussa maksetun palkan mukaisesti. Tehtäväkohtaisten peruspalkkojen keskiarvot lasketaan erikseen päteville vakinaisille työntekijöille, päteville määräaikaisille ja ”epäpäteville” määräaikaisille työntekijöille.

Käsitteet tarkemmin määriteltynä

1. Vakanssit
2. Ilman vakanssia palkatut
3. Työntekijöiden määrä
4. Resurssit
5. Palkkakustannukset
6. Vakinaisesti täytetty vakanssi
 - Vakituinen työntekijä tekee vakanssilla työtä
 - Vakituinen työntekijä on poissa työstä
 - Määräaikainen sijainen
 - Pätevä tai epäpätevä sijainen
 - Tyhjä vakanssi
7. Avoin vakanssi
 - Määräaikainen työntekijä
 - Pätevä tai epäpätevä työntekijä avoimella vakanssilla
 - Tyhjä vakanssi

1. Vakanssit

Vakanssi on kirjanpidollinen käsite. Kunnalla on budjetissaan varattu tietty määrä vakansseja, joihin varataan palkkamenot.

Kunta on varannut tietyn summan n-lukumäärän sosiaalityöntekijöiden vakanssien palkkakustannuksiin.

Nämä vakanssit voivat olla vakinaisesti täytettyjä tai avoimia.

Normaalisti vakinaisesti täytetyllä vakanssilla on vakanssinhaltija työssä. Jos hän on poissa työstä, niin hän on joko palkallisella tai palkattomalla vapaalla. Vakanssille voidaan tällöin palkata sijainen tai se voidaan pitää tyhjänä.

Myös avoimena olevalla vakanssinumerolla voi olla joko sijainen tai se on tyhjä.

Sekä vakinaisesti täytetyissä että avoimissa vakansseissa voi olla määräaikaisia sijaisia. Vakinaisesti palkatut työntekijät ovat päteviä. Sijaiset ovat joko päteviä tai epäpäteviä.

2. Ilman vakanssia palkatut

Jollekin työntekijälle voidaan erityisjärjestelyin maksaa palkkaa, vaikka hänellä ei ole vakanssinumeroa, jonka perusteella palkanmaksu tapahtuu budjetissa.

Useimmiten on kyse projektityöntekijöistä, jotka palkataan määräajaksi johonkin hankkeeseen, jolla on erillisrahoitus toiminnan perusbudjetin ulkopuolelta.

Joskus kunnat voivat palkata työntekijöitä ruuhkahuippuihin erillisrahoituksella ja kunnan päätöksellä, jolloin palkanmaksuun ei edellytetä vapaana olevaa vakanssia ja vakanssinumeroa.

3. Työntekijöiden määrä

Pääperiaate on, että kunnalla on yhtä monta työntekijää työssä tarkastelupäivänä kuin sillä on varattuna määrärahoja budjetissa vakansseja varten.

Työyksiköissä on kuitenkin tilanteita, joissa niissä ei ole jollain vakanssinumerolla työntekijää työssä, vaan vakanssi on tyhjänä juuri sinä päivänä. Syynä voi olla lyhyt sairauspoissaolo, vakanssin työntekijän rekrytointi on kesken tai muusta syystä poissaolo, jolloin vakanssilla ei ole ketään tekemässä työtä.

Erityisesti naisvoittoisilla aloilla työntekijöiden todellinen työpanos voi olla vähäisempi, koska äidit voivat tehdä lyhennettyä, lakisääteistä työpäivää alle kouluikäisten lasten vanhempana.

Myös työntekijöiden osa-aikaiset eläkkeet voivat vähentää työtä tekevien resurssia, jos poissaolotunneille ja – päiville ei palkata lisätyövoimaa.

Yhdeltä vakanssinumerolta voidaan maksaa palkkaa useammallekin työntekijälle. Jos vakinaisesti valittu työntekijä on hoitovapaalla ja hoitovapaasijaiseksi palkattu työntekijä on pidemmällä sairauslomalla, niin myös järjestyksessä toisena olevalle sijaiselle voidaan samanaikaisesti maksaa palkkaa. Tämä tilanne merkitsisi, että palkanmaksun perusteella yhdellä vakanssilla on kolme työntekijää. Tämä tulos voidaan välttää, kun vakanssitilasto käydään (manuaalisti) läpi siten, että yhdellä vakanssinumerolla on vain yksi valittu työntekijä (selvityksen tekijän mukainen valintaperuste).

Jos kunnan henkilöstön määrä selvitetään sen mukaan, kuinka monelle työntekijälle maksetaan palkkaa, niin työntekijöiden määrä on suurempi kuin työntekijöitä todellisuudessa on tekemässä työtä. Tämän vuoksi vakanssien määrä antaa paremmin kuvan siitä, kuinka monta työntekijää, vakanssinumero kerrallaan, voisi olla työssä, jos kaikilla vakansseilla olisi tarkastelupäivänä vain yksi pätevä työntekijä työssä.

4. Resurssit

Resurssilla tarkoitetaan työntekijöiden todellista työaikaa. Jos lasketaan vakanssien tai työntekijöiden määrät, ei vielä tiedetä, paljonko työvoimaresurssia on käytössä. Jos yksikössä on viisi vakanssia ja työntekijää, mutta työntekijöistä yksi tekee puolipäivätyötä, niin yksiköllä on käytettävissä 4,5 työntekijäresurssia.

Lain mukaan alle kouluikäisten lasten vanhempi voi tehdä lyhennettyä työaikaa. Myös eläkejärjestelyt osa-aikaeläkejärjestelyissä voivat vähentää työyksikön käytettävissä olevan työntekijöiden todellisen työajan määrää.

5. Palkkakustannukset

Vertailua varten ei määritellä kunnan maksamia bruttopalkkoja tietyn kuukauden aikana. Kohdassa 3 on selitetty, miksi yhdeltä vakanssinumerolta

maksetut palkkakustannukset eivät kerro, kuinka paljon työvoimaa tällä vakanssinumerolla on ollut käytettävissä sen kuukauden aikana. Yhdeltä vakanssinumerolta voidaan maksaa palkkaa saman kuukauden aikana esim. kolmelle työntekijälle – lakisääteisesti.

Sosiaalityön asiantuntijaryhmä päätti, että kuntien välillä verrataan palkkakustannuksia vakanssilla tarkastelupäivänä (30.11) työskentelevän työntekijän tehtäväkohtaisen palkan mukaisesti. Tehtäväkohtainen palkka määräytyy kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaan.

Jos palkkakustannuksiksi otetaan vakanssinumerolla tietynä päivämääränä maksetut kaikki bruttopalkkakustannukset, voivat tiedot sisältää useamman työntekijän palkat, koska jos vakituinen työntekijä on esim. äitiyslomalla, niin samanaikaisesti maksetaan sijaiselle palkkaa.

Työntekijöille tietynä päivänä maksetut kaikki bruttopalkat eivät anna vertailukelpoista tietoa, koska kuntien palkkausjärjestelmässä suoritettujen työvuodet tuovat palkanlisää. Jos kahdella kunnalla on yhtä monta työntekijää samalla vakanssinimikkeellä ja samalla tehtäväkohtaisella palkalla, niin bruttopalkkakustannusten erot johtuvat työntekijöiden palvelu- tai ikälisien määrästä eikä siitä, että kunnat maksavat suurempaa tai pienempää palkkaa tietyille vakanssinimikkeelle.

6. Vakinaisesti täytetty vakanssi

Pääsääntö:

Jos vakanssi on vakinaisesti täytetty ”eli se on varattu”, niin vakanssinumerolla on työntekijä, jolla on toistaiseksi jatkuva työsuhte. Tämä tarkoittaa, että työntekijä täyttää kelpoisuusehdot ja on siis ”pätevä”.

Tämä tarkoittaa, että tälle vakanssinumerolle ei voida enää palkata toista työntekijää toistaiseksi jatkuvaan työsuhteeseen (vakituiseksi).

Vakituinen työntekijä tekee vakanssilla työtä

Vakituinen työntekijä on poissa työstä

Vakituisen työsuhteen työntekijä voi olla

- 1) työssä tai
- 2) poissa työstä. Jos hän on poissa työstä, niin hän on
 - 2a) palkallisena poissaoleva (sairausloma, äitiysloma)
 - 2b) palkattomalla vapaalla oleva (virkavapaa, vuorotteluvapaa).

Määräaikainen sijainen

Pätevä tai epätätevä sijainen vakinaisesti täytetyssä vakanssissa

Jos vakituinen työntekijä on poissa työstä (2), niin

Vakituinen vakanssi voi olla

- A) määräaikaisesti täytetty sijaisella, joka
 - A1) täyttää kelpoisuusehdot (vakinaisen tehtäväkohtainen palkka)
 - A2) ei täytä kelpoisuusehtoja (tehtäväkohtaisen palkan alennus)
- B) tyhjä.

Vakinaisesti täytetty vakanssi, joka on tyhjä

Vakanssi on ilman vakituista työntekijää eikä siltä vakanssinumerolta ole sijaisen palkkakustannuksia. Vakituksen palkkakustannuksia voi olla esim. sairausloman vuoksi.

7. Avoin vakanssi

Pääsääntö

Jos vakanssi(numero) on avoin, niin siinä ei ole yhdenkään sosiaalityöntekijän toistaiseksi jatkuvaa työsopimusta.

Näillä vakansseilla on yleensä vain yhden työntekijän määräaikainen työsuhte. On mahdollista, että avoimella vakanssilla oleva työntekijä on esim. sairauslomalla, ja silloin hänen sijalleen voidaan palkata sijainen.

Avoin vakanssi, jolla joko on ”pätevä tai epäpätevä” työntekijä

Avoin vakanssi voi olla

A) määräaikaisesti täytetty työntekijällä, joka

- A1) täyttää kelpoisuusehdot (vakinaisen tehtäväkohtainen palkka)
- A2) ei täytä kelpoisuusehtoja (tehtäväkohtaisen palkan alennus)

B) tyhjä.

Avoin vakanssi, joka on tyhjä

Tyhjä avoin vakanssi merkitsee sitä, ettei siltä vakanssinumerolta makseta kenenkään palkkaa.

Edellä olevia käsitteitä on havainnollistettu allaolevassa taulukossa.

Kuusikko kunnat
Sosiaalityön asiantuntijatyöryhmä 2006

HENKILÖSTÖMÄÄRÄT JA PALKAT 30.11.2005 KÄSITEMÄÄRITTELY

VAKINAISESTI TÄYTETETYT		VAKANSSIT	
työssä	VAKINAINEN	TYÖNTEKIJÄ	
	palkallinen tai palkaton poissaolo		
	määräaikainen	määräaikainen	tyhjä vakanssi ei sijaista
pätevä	pätevä	epäpätevä	
	sijainen	sijainen	
vakituisen teht.koht.palkka	vakituisen teht.koht.palkka	alennettu teht.koht.palkka	

AVOIMET		VAKANSSIT	
määräaikainen	määräaikainen	tyhjä vakanssi ei sijaista	
pätevä	epäpätevä		
sijainen	sijainen		
vakituisen teht.koht.palkka	alennettu teht.koht.palkka		

ILMAN VAKANSSIA	
määräaikainen	määräaikainen
pätevä	epäpätevä
työntekijä	työntekijä
vakituisen teht.koht.palkka	alennettu teht.koht.palkka

AIKUUSTEN PALVELLUJEN SOSIAALITYÖN HENKILÖSTÖÄ TILANTEESSA 30.11.2005

sis. alueellisen aikuisten sosiaalityön, sosiaaliohjauksen ja toimeentulotukityön sekä Työvoiman palvelukeskusten, kuntoutuksen ja asunottomien palvelujen peruspalvelujen henkilöstön

KUUSIKKO KUNNAT
MRK / 2.10.2006

HELSINKI	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA			
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä pät.sij	Poissa työstä epätät.sij	Tyhjä	YHT	%	patsevat työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johdatavat sosiaalityöntekijät	29	1	0	29	24	4	0	0	0	0	0	0	0
Eriyissosiaalityöntekijät	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	134	43	10	104	75	6	7	30	27	27	3	0	0
YHTEENSÄ sosiaalityö	164	42 %	10	134	100	17	7	30	13 %	0	27	90 %	0
Sosiaaliohjaajat	81	1	4	77	52	21	3	4	3	3	1	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	81	1	4	77	52	21	3	4	1 %	3	0	0 %	0
Etuuskäsittelijät	77	0	0	76	67	9	0	1	1	1	0	0	0
Maksatushenkilöstö	65	0	0	65	57	8	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	387	45	14	287	219	40	10	35	6 %	4	27	77 %	0

%

ESPOO	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA			
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä pät.sij	Poissa työstä epätät.sij	Tyhjä	YHT	%	patsevat työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johdatavat sosiaalityöntekijät	8	0	0	7	7	0	0	1	0	1	0	0	0
Eriyissosiaalityöntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	33	12	3	20	18	1	1	13	11	11	2	0	0
YHTEENSÄ sosiaalityö	41	42 %	3	27	25	0	1	14	79 %	1	11	79 %	0
Sosiaaliohjaajat	8	0	2	6	2	4	0	2	0	0	2	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	9	0	2	7	3	4	0	2	0 %	0	0	0 %	0
Etuuskäsittelijät	44	2	2	27	25	1	0	10	7	7	1	0	7
Maksatushenkilöstö	4	0	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	98	14	7	61	53	5	1	26	27 %	8	12	46 %	7

VANTAA	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA			
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä pät.sij	Poissa työstä epätät.sij	Tyhjä	YHT	%	patsevat työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johdatavat sosiaalityöntekijät	7	0	0	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0
Eriyissosiaalityöntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	40	25	0	27	15	12	0	13	13	13	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaalityö	47	43 %	0	34	22	0	0	13	100 %	0	13	100 %	0
Sosiaaliohjaajat	9	0	0	8	5	3	0	1	0	1	0	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	5	0	0	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	14	0	0	13	10	3	0	1	0 %	1	0	0 %	0
Etuuskäsittelijät	30,5	0	0	30,5	30,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Maksatushenkilöstö	17	0	0	17	17	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	109	25	0	77,5	62,5	3	0	14	13 %	1	13	93 %	0

TURKU	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA				
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä	Poissa työstä	YHT	suhde	%	työntekijä	epäpätevä työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johtavat sosiaalityöntekijät	4,5	0	0	4,5	3,5	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Erityissosiaalityöntekijät	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	34	9	26 %	33	24	8	0	0	0	0	0	0	0	1
YHTEENSÄ sosiaalityö	39,5	9	23 %	38,5	28,5	2	0	0	21 %	0	0	0	0	1
Sosiaaliohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	## %	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	0	0	0 %	0	0	0	0	0	## %	0	0	0	0	0
Etuuskäsittelijät	36	48	133 %	31	31	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Maksatushenkilöstö	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	75,5	9	12 %	69,5	59,5	2	0	0	12 %	0	0	0	0	1

TAMPERE	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA				
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä	Poissa työstä	YHT	suhde	%	työntekijä	epäpätevä työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johtavat sosiaalityöntekijät	4	0	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erityissosiaalityöntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	32	0	0 %	32	30	2	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaalityö	36	0	0 %	36	34	2	0	0	0 %	0	0	0	0	0
Sosiaaliohjaajat	2	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	2	0	0 %	2	2	0	0	0	0 %	0	0	0	0	0
Etuuskäsittelijät	33	0	0	33	32	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Maksatushenkilöstö	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	71	0	0 %	71	68	3	0	0	0 %	0	0	0	0	0

OULU	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA				
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä	Poissa työstä	YHT	suhde	%	työntekijä	epäpätevä työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johtavat sosiaalityöntekijät	3	0	0	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Erityissosiaalityöntekijät	0	0	0	0	15	1	0	0	0	0	0	0	0,5	0
Sosiaalityöntekijät	16,5	0	0 %	16,0	17	2	0	0	0 %	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaalityö	19,5	0	0 %	19	17	2	0	0	0 %	0	0	0	0	0
Sosiaaliohjaajat	11	0	0	11	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	11	0	0 %	11	11	0	0	0	0 %	0	0	0	0	0
Etuuskäsittelijät	12	0	0	12	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maksatushenkilöstö	3	0	0	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	45,5	0	0 %	45	43	2	0	0	0 %	0	0	0	0	0

KUUSSIKKO	KAIKKI YHTEENSÄ			VAKINAISESTI TÄYTETYT VAKANSSIT			AVOIMET VAKANSSIT			ILMAN VAKANSSIA				
	VAKANSSIT suhde	EPÄPÄTEVÄT lkm %	TYHJÄNÄ	YHT	Työssä	Poissa työstä	YHT	suhde	%	työntekijä	epäpätevä työntekijä	Tyhjä	Pätevä	Epäpätevä
Johtavat sosiaalityöntekijät	55,5	1	2 %	54,5	47,5	6	0	1	2 %	0	0	0	0	0
Erityissosiaalityöntekijät	2	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sosiaalityöntekijät	289,5	89	31 %	232	177	10	37	8	4 %	56	0	51	0,5	1
YHTEENSÄ sosiaalityö	347	90	26 %	288,5	226,5	16	38	13 %	4 %	57	1	51	0,5	1
Sosiaaliohjaajat	111	1	1 %	104	72	28	1	3	3 %	0	0	0	0	0
Asumisohjaajat, ohjaajat	5	0	0	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut vastaavat työntekijät	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ sosiaaliohjaus	117	1	1 %	110	78	28	1	3	3 %	0	0	0	0	0
Etuuskäsittelijät	232,5	2	1 %	209,5	197,5	11	1	0	1 %	11	8	1	12	0
Maksatushenkilöstö	89	0	0	149,5	126,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHTEENSÄ	785,5	93	27 %	757,5	628,5	55	40	14 %	6 %	68	9	52	89 %	12,5